

Toetsingsadvies over het
Aanvullend milieu-effectrapport
IJburg (Amsterdam Nieuw-Oost), eerste fase

13 januari 1995

↓ zie
(112A-460)
122-152

TOETSINGSADVIES OVER MILIEU-EFFECTRAPPORT
WONINGBOUWLOCATIE AMSTERDAM-NIEUW OOST
(EERSTE FASE ZEEBURG)

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Toetsingsadvies

Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost (eerste fase zeeburg) / Commissie voor de milieu-effectrapportage - Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-71887-94-4

SISO 614.62 UDC [504.064.2:624.1](492*1000)

Trefw.: milieu-effectrapportage; Amsterdam / woningbouw; Amsterdam.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan het College van Burgemeester
en Wethouders van de Gemeente
Amsterdam
Postbus 202
1000 AE AMSTERDAM

uw kenmerk

uw brief

ons kenmerk

onderwerp

Toetsingsadvies MER
Woningbouwlocatie Amsterdam-
Nieuw Oost (eerste fase Zeeburg)

U648-88/Sc/mc/112-283
utrecht,

23 september 1988

Bijgaand bied ik U, overeenkomstig artikel 41z van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm), het toetsingsadvies aan, dat de Commissie voor de milieu-effectrapportage uitbrengt met het oog op de besluitvorming waarvoor op Uw gezag het milieu-effectrapport (MER) inzake woningbouwlocatie Nieuw Oost (eerste fase Zeeburg) werd opgesteld. Dit advies, opgesteld onder voorzitterschap van ondergetekende, omvat de toetsing van het MER in de vorm van kritische opmerkingen, aandachtspunten en aanbevelingen, die zijn bijeengebracht overeenkomstig de onderwerpen die volgens de Wabm en de in juli 1983 en december 1987 door U vastgestelde richtlijnen voor het MER tenminste in het MER behandeld moeten worden.

In de opstelling van dit toetsingsadvies heeft de Commissie de volgende overwegingen betrokken:

1. De start van deze milieu-effectrapportage (m.e.r.) vond plaats tijdens het interimbeleid m.e.r. Het gemeentelijk bestuur van Amsterdam was daarmee een van de eerste initiatiefnemers in het land, die besloot op vrijwillige basis m.e.r. toe te passen op de besluitvorming over een voornemen dat belangrijke gevolgen voor het milieu met zich mee zou brengen bij de uitvoering daarvan. De Commissie heeft grote waardering voor Uw beslissing tot toepassing van m.e.r. op het probleem van de woningvoorziening en grootschalige woningbouw binnen de grenzen van Uw gemeente in een tijd toen dat nog niet verplicht was gesteld. Als besluit waarvoor deze m.e.r. zou worden uitgevoerd, koos U de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw Oost (dat in december 1987 werd omgezet in Zeeburg). Volgens het Besluit milieu-effectrapportage, dat sedert 1 september 1987 de m.e.r.-plicht regelt voor bepaalde categorieën activiteiten en besluiten ter uitvoering van de regelen met betrekking tot m.e.r. die in mei 1986 wettelijk werden opgenomen in de Wabm, is dit besluit echter niet m.e.r.-plichtig. Wèl m.e.r.-plichtig zijn de op de Nota van Uitgangspunten volgende besluiten betreffende de benodigde concessie-aanvraag voor de landaanwinning en (in principe) het bestemmingsplan Zeeburg. De Commissie heeft derhalve de toetsing van het MER ook geplaatst in het perspectief van deze thans vigerende wettelijke regeling.

2. Uit het MER en de bijbehorende concept-Nota van Uitgangspunten kan niet duidelijk worden afgeleid voor welke soort(en) besluiten het MER is opgesteld. Enerzijds omschrijft het MER het te nemen besluit over de Nota van Uitgangspunten als een "beleidsbeslissing", anderzijds wordt de m.e.r. gekarakteriseerd als een "uitvoerings-m.e.r.". De Commissie betreurt dit gebrek aan duidelijkheid. Vanwege de noodzaak tot helderheid op dit punt is de Commissie bij de toetsing primair uitgegaan van de betekenis van de gepresenteerde milieu-informatie voor de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten.
3. In de toetsing van het MER is getracht zoveel mogelijk gebruik te maken van de in 1983 vastgestelde richtlijnen voor het MER. Dit bleek echter slechts in zeer beperkte mate mogelijk, omdat die richtlijnen en de alternatieven die daarin aan de orde komen, zich alleen richten op Nieuw Oost, terwijl het initiatief nu is toegespitst op de locatie Zeeburg. De aanvullende richtlijnen die in december 1987 werden vastgesteld met het oog op deze wijziging in het voornemen, zijn helaas te weinig inhoudelijk van aard om te kunnen dienst doen als een bruikbaar toetsingskader.

Op basis van bovenstaande overwegingen en na uitgebreide bestudering van het MER en de daarbij behorende documenten, komt de Commissie tot de conclusie dat het MER op zich zelf bruikbare informatie verschaft, die de basis biedt voor de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Zeeburg. Daarnaast moet worden vastgesteld, dat de gepresenteerde milieu-informatie zonder nadere uitwerking niet toereikend is om in de volgende stap te kunnen dienen voor de besluitvorming over de concessie-verlening voor landaanwinning en over het bestemmingsplan Zeeburg. Eerder is al geconstateerd dat deze besluiten in principe m.e.r.-plichtig zijn. De benodigde aanvullende informatie kan in het kader van de m.e.r. voor deze later nog te nemen besluiten worden bijeengebracht. Deze volgende stap zal echter pas ondernomen kunnen worden wanneer voldoende duidelijkheid is geschapen over de wijze waarop de sanering van de verontreinigingen langs de Diemerzeedijk en in het aangrenzende deel van het IJmeer zal worden aangepakt. Deze laatste opvatting is ook door vele insprekers naar voren gebracht. Zij is in feite bevestigd door het bevoegd gezag op de openbare zitting die op 5 juli jl. plaats vond in Amsterdam.

In haar advies heeft de Commissie in grote lijnen aangegeven met welke onderzoeksinspanningen de vele in het MER gesignaleerde leemten in kennis opgevuld zouden kunnen worden ten behoeve van het nemen van een besluit over de te volgen saneringswijze (verwijderen of isoleren van de verontreinigde grond of combinaties daarvan). De Commissie is zich bij het geven van die aanbevelingen bewust dat die niet alleen bedoeld zijn voor het gemeentelijk bestuur van Amsterdam, maar zich ook richten tot de andere bij de sanering betrokken overheidsinstanties.

kenmerk : U648-88/Sc/mc/112-283

vervolgblad: 2

De Commissie is van mening dat de problemen van het op een verantwoorde wijze saneren van de verontreinigingen langs de Diemerzeedijk en in het aangrenzende deel van het IJmeer niet mogen worden onderschat. Voor de sanering is samenwerking en goede afstemming tussen de betrokken bestuurslagen en instanties geboden.

De Commissie zal gaarne vernemen op welke wijze U gebruik zult maken van haar advies.

dr. H. Cohen,
Voorzitter,
voor deze;

Ir. K.H. Veldhuis,
plaatsvervangend voorzitter.

TOETSINGSADVIES OVER HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
WONINGBOUWLOCATIE AMSTERDAM-NIEUW OOST
(EERSTE FASE ZEEBURG)

Advies op grond van artikel 41z, eerste en tweede lid van de
Wet algemene bepalingen milieuhygiëne over de inhoud van het
milieu-effectrapport Woningbouwlocatie (Amsterdam-)Nieuw
Oost (eerste fase Zeeburg).

Uitgebracht aan de Raad van de Gemeente Amsterdam door de
Commissie voor de milieu-effectrapportage.

De werkgroep m.e.r. Woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost

De secretaris,

drs. J.J. Scholten.

de voorzitter,
dr. H. Cohen,
voor deze:

Ir. K.H. Veldhuis

Utrecht, 23 september 1988

INHOUDSOPGAVE

	<u>pagina</u>
I INLEIDING	1
II TOETSING IN HOOFDLIJNEN VAN HET MER	4
III TOETSING OP ONDERDELEN VAN HET MER	9
III.1 Vorm en presentatie	9
III.2 Toetsing per onderwerp van het MER	10
III.2.1 Doel en belang van het project	10
III.2.2 Beschrijving van het project en uitvoerings- alternatieven voor onderdelen	12
III.2.3 Besluiten en procedures	17
III.2.4 Beschrijving van het milieu in de uitgangs- situatie en de te verwachten ontwikkeling van dat milieu	19
III.2.5 Effecten van het project en uitvoerings- alternatieven	26
III.2.6 Vergelijking van het project en de uitvoerings- alternatieven	30
III.2.7 Leemten in kennis	31
III.2.8 Samenvatting van het MER	32
IV OVERIGE MEER GEDETAILEERDE OPMERKINGEN OVER HET MER	32

BIJLAGEN

1. Kennisgevingen in de Diemer Courant d.d. 16 juni en 15 juli 1988.
2. Brieven van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam van 14 juni en 3 augustus 1988 met verzoek om advies over het Milieu-effectrapport Amsterdam-Nieuw Oost.
3. Samenstelling van de werkgroep van de Commissie.
4. Lijst van inspraakreacties.
5. Overige meer gedetailleerde opmerkingen over het MER.

I. INLEIDING

In het kader van de woningvoorziening binnen haar grenzen tot aan het jaar 2000 wil de stad Amsterdam in het IJ-meer een nieuwe woonwijk realiseren. De eerste fase van deze woningbouwlocatie omvat de aanleg van een landaanwinningsgebied voor de bouw van ongeveer 10.000 woningen (het plan "Zeeburg"). In een tweede fase bestaat het voornemen de landaanwinning uit te breiden, zodat in totaal ongeveer 20.000 - 22.000 woningen aan de woningvoorraad van Amsterdam kunnen worden toegevoegd[1]. Het totale plan staat bekend als "Nieuw Oost".

In december 1982 besloot de Gemeenteraad van Amsterdam op vrijwillige basis een milieu-effectrapportage (m.e.r.) uit te voeren voor het totale plan. Deze m.e.r. zou dienen als hulpmiddel bij de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw Oost. Deze m.e.r.-procedure werd gestart in het kader van het zo geheten interimbeleid inzake m.e.r. In juli 1983 werden de richtlijnen voor het op te stellen milieu-effectrapport (MER) door de Gemeenteraad vastgesteld. In de jaren nadien veranderden de inzichten ten aanzien van de aanleg van Nieuw Oost. Dit leidde tot de gefaseerde aanpak zoals hierboven is aangeduid. Het MER werd toegespitst op de eerste fase (het plan Zeeburg) dat moet worden opgesteld ten behoeve van een Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Zeeburg. Hiervoor was ook een aanvulling van de richtlijnen voor het MER nodig. Deze aanvulling werd door de Gemeenteraad vastgesteld in december 1987.

Inmiddels was het interimbeleid inzake m.e.r. ten einde gelopen en de plicht tot uitvoering van m.e.r. van kracht geworden. Dat was gebeurd met de opname van de m.e.r.-regeling in de Wet algemene bepaling milieuhygiëne (Wabm) in mei 1986 en aanvaarding van de Algemene Maatregel van Bestuur "Besluit MER" in september 1987. In het Besluit MER is de m.e.r.-plicht geregeld voor activiteiten, die ernstige effecten voor het milieu tot gevolg kunnen hebben. Ook zijn daarbij de besluiten aangeduid die alleen met behulp van m.e.r. kunnen worden genomen. Het blijkt dat voor de aanleg van de eerste fase Zeeburg in het IJ-meer in principe twee besluiten m.e.r.-plichtig zijn. Deze zijn de concessieverlening volgens de wet inzake droogmakerijen en indijkingen (waterstaatswet van 1904) vanwege de landaanwinning die nodig is voor de realisering van het plan Zeeburg en mogelijk ook de vaststelling van het bestemmingsplan voor Zeeburg[2]. Het onderhavige MER dat onderwerp is van

-
- 1 De eerste fase (Zeeburg) ligt binnen de grenzen van Amsterdam; de tweede fase ligt daar gedeeltelijk buiten (zie verder par. III.2.3 van dit advies).
 - 2 Wat betreft de m.e.r.-plicht voor Zeeburg/Nieuw Oost, zie verder hoofdstuk II van het onderhavige advies.

deze toetsing, is echter opgesteld ten behoeve van de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten voor het plan Zeeburg en dient dus voor de besluitvorming die vooraf gaat aan de besluitvorming over de beide hiervoor genoemde m.e.r.-plichtige besluiten in de sfeer van de Waterstaatswetgeving en de Ruimtelijke Ordening. Met andere woorden, dit MER is primair een beleids-MER, dat gevolgd zal moeten worden door een uitvoerings-MER[3].

De Gemeenteraad van Amsterdam treedt op als bevoegd gezag en als initiatiefnemer bij de m.e.r.-procedure[4]. De concept-Nota van Uitgangspunten, het MER en alle overige stukken zijn op 16 juni bekend gemaakt en op 15 juni 1988 ter inzage gelegd (zie bijlage 1 bij dit advies). Per brief van 14 juni 1988 werd de Commissie voor de milieu-effectrapportage door het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over het MER conform artikel 4lz van de Wabm (zie bijlage 2 van dit advies). De inspraaktermijn werd per bekendmaking in een aantal dagbladen op 15 juli 1988 verlengd tot 15 augustus 1988 (zie bijlage 1 van dit advies). Per brief van 3 augustus 1988 werd de Commissie voor de m.e.r. van deze verlenging op de hoogte gesteld door het College van Burgermeester en Wethouders van Amsterdam en verzocht omstreeks 15 september 1988 haar toetsingsadvies uit te brengen (zie bijlage 2 van dit advies).

In het onderhavige advies vormt de Commissie voor de m.e.r. een oordeel over de kwaliteit van het MER. Meer formeel gesteld beoordeelt het advies van de Commissie voor de m.e.r. of er is voldaan aan:

- de in de Wabm gestelde regels voor de inhoud van het MER (artikel 4lj) mede gelet op de door het bevoegd gezag gegeven richtlijnen voor het MER van 19 juli 1983 en 1 december 1987 op grond van artikel 4lo, eerste lid van de Wabm;
- de eis dat het MER geen onjuistheden bevat (artikel 4lw, tweede lid van de Wabm).

-
- 3 Zie voor adstructie van deze stelling hoofdstuk II en paragraaf III.2.3 van het onderhavige advies.
- 4 In het MER worden het bevoegd gezag en de initiatiefnemer op verschillende wijzen aangeduid:
- bevoegd gezag; deel 2, blz. 49: College van B & W en de Gemeenteraad van Amsterdam; deel 1, bijlage 3, blz. 101: Gemeenteraad Amsterdam;
 - initiatiefnemer; titelpagina's van de delen 1, 2 en 4: Projectgroep Zeeburg/Nieuw Oost Gemeente Amsterdam; deel 1, bijlage 3, blz. 101: Gemeente Amsterdam, Stuurgroep Aanvullende woningbouw (S.T.A.W.), Projectgroep Zeeburg/Nieuw Oost (per 1-1-1986); deel 2, blz. 9: "De initiatiefnemer van de voorgenomen activiteit is de door het Gemeentebestuur van Amsterdam in april 1979 ingestelde Stuurgroep Aanvullende Woningbouw (STAW). (Voor STAW te lezen: de projectgroep Zeeburg/Nieuw Oost per 1-1-1986)."

Daarnaast richt het onderhavige advies van de Commissie voor de m.e.r. zich op de relevantie van dit MER voor de verdere besluitvorming die nodig is voor de realisering van de door Amsterdam voorgenomen woningbouwlocatie.

Het hierbij uitgebrachte toetsingsadvies is opgesteld door de zelfde werkgroep van de Voorlopige Commissie voor de m.e.r. die het advies voor richtlijnen voor het MER uitbracht op 9 juni 1983, met dien verstande dat het voorzitterschap van de werkgroep door dr. H. Cohen is overgenomen van dr. J. Spaander[5]. De verdere samenstelling van de werkgroep is vermeld in bijlage 3 bij dit advies. Deze werkgroep vertegenwoordigt de Commissie voor de m.e.r. en wordt in dit advies verder aangeduid als de Commissie. De Commissie vergaderde op 14 juli, 2 en 19 augustus en 15 september 1988. In de laatste vergadering werd het onderhavige advies vastgesteld. Op verzoek van de Commissie wisselde op 7 september 1988 een vertegenwoordiging van de Commissie van gedachten met het bevoegd gezag. De gedachtenwisseling vond plaats aan de hand van een concept van het advies.

In overeenstemming met artikel 41z, tweede lid van de Wabm heeft de Commissie de van het bevoegd gezag ontvangen bezwaarschriften, commentaren, adviezen en opmerkingen in beschouwing genomen, voor zover deze reacties (zie bijlage 4) betrekking hebben op het onderwerp van de m.e.r. Het betreft de reacties die zowel schriftelijk (van 15 juni tot 15 augustus 1988) als mondeling (tijdens de hoorzitting in Amsterdam op 5 juli 1988) zijn ingebracht. Waar dit voor specifieke punten het geval is, wordt in de tekst van het onderhavige advies door middel van een voetnoot naar de betreffende reactie(s) verwezen. De Commissie heeft bij verwijzing naar bepaalde inspraakreacties alleen bedoeld te refereren aan het betrokken onderdeel van die reacties. Een verwijzing betekent dus niet een verwijzing naar de integrale tekst van die reactie. Ook heeft de Commissie met verwijzingen naar inspraakreacties niet zonder meer bedoeld zich daarmee achter de inhoud van die reacties te scharen.

Het feitelijke toetsingsadvies bestaat uit 3 delen. In hoofdstuk II wordt een toetsing in hoofdlijnen van het MER gegeven. In hoofdstuk III komen vorm en presentatie van het MER ter sprake en wordt ingegaan op onderdelen van het MER volgens de systematiek van artikel 41j van de Wabm, die beschrijft welke onderwerpen in een MER tenminste behandeld moeten worden. Tenslotte wordt in hoofdstuk IV gerefereerd aan een aantal gedetailleerde opmerkingen over het MER en de Nota van Uitgangspunten. Deze opmerkingen zijn in bijlage 5 bij dit advies nader aangeduid.

5 In mei 1986 werd de Commissie voor de m.e.r. geïnstalleerd als opvolger van de Voorlopige Commissie voor de m.e.r. Dr. H. Cohen nam bij die gelegenheid het voorzitterschap van de Commissie over van dr. J. Spaander.

II. TOETSING IN HOOFDLIJNEN VAN HET MER

Het MER dat onderwerp van deze toetsing vormt, heeft een lange voorgeschiedenis, die reeds loopt van december 1982 toen de Gemeenteraad van Amsterdam besloot tot uitvoering van m.e.r. in het kader van het interimbeleid inzake m.e.r. Uit de voorgeschiedenis kunnen verklaringen gevonden worden voor de tussentijdse aanpassingen aan de opzet van deze m.e.r. en de presentatie in delen van het te beoordelen MER die betrekking hebben op de verschillende fasen van de voorgenomen activiteit.

De voorgeschiedenis van het voornemen en de daarmee gepaard gaande veranderingen in het karakter van de m.e.r. zijn van belang voor de vaststelling in hoeverre dit MER bruikbare en toegankelijke informatie verschaft, die de basis biedt voor de gehele besluitvorming over de realisering van een nieuwe woningbouwlocatie in het IJmeer.

In eerste instantie moet hierbij worden ingegaan op de veranderde aard van het voornemen sedert de start van de m.e.r. Bij die start werd uitgegaan van de aanleg in haar totaal van een woningbouwlocatie voor ongeveer 20.000 woningen in het IJmeer. In de richtlijnen voor het MER welke werden vastgesteld door de Gemeenteraad op 19 juli 1983 werd weliswaar opgedragen -in het kader van het op te stellen alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast- een gefaseerde aanleg van de woningbouwlocatie te beschouwen[6]; toch ging de voorkeur van Amsterdam uit naar de aanleg ineens van de totale woningbouwlocatie volgens het zogeheten model A2 van het voorontwerp Structuurplan[7]. In de jaren tussen 1982 en 1987 maakte dit voornemen geleidelijk aan plaats voor een gefaseerde aanpak. Dit had tot gevolg dat Nieuw Oost wordt gezien als een toekomstige reservering van de langere termijn, terwijl het plan Zeeburg met 7.000 tot 10.000 woningen hiervoor de eerste fase vormt. Dit veranderde inzicht werd vastgelegd in het structuurplan Amsterdam "De Stad Centraal" van 15 mei 1985, het Streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied van 22 januari 1987 en de "Structuurschets IJ-as" van Amsterdam van juli 1987. Op rijksniveau werd in de Structuurschets Stedelijke Gebieden de locatie "Zeeburg/Nieuw Oost" genoemd als mogelijke uitbreiding van Amsterdam voor wonen, werken en recreatie. Per brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 23 december 1985 aan de Tweede Kamer werd gesteld dat de toetsingscriteria voor deze locatie zullen zijn de stedelijke behoefte,

-
- 6 Richtlijnen voor het MER; zie Bijlage 2, blz. 88 van de Samenvatting van het MER.
- 7 Richtlijnen voor het MER; zie Bijlage 2, blz. 87 en 88 van de Samenvatting van het MER.

de kosten van aanleg, de faseerbaarheid, de ontsluiting en de milieu-effecten. Inmiddels is in maart 1988 het beleidsvoornemen van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening bekend gemaakt. Door de gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland is de locatie "Zeeburg/-Nieuw Oost" ingebracht voor woningbouw na 1995[8]. De veranderde aard van het voornemen ten aanzien van "Zeeburg/Nieuw Oost" noodzaakte ook een aanpassing in de m.e.r. in de vorm van aanvullende richtlijnen die hun beslag kregen op 1 december 1987[9] en de bijbehorende toespitsing van het MER op de locatie Zeeburg (deel 4 van het MER). Een en ander leidde tot een verspreide presentatie van de informatie over de gevolgen voor het milieu van de aanleg van de locatie Zeeburg, nadat de besluitvorming over deze eerste fase centraal was komen te staan.

In tweede instantie verdient in dit advies het gewijzigde karakter van de m.e.r. sedert het begin daarvan, belangrijke aandacht. De start van de m.e.r. vond plaats tijdens de periode van het interim-beleid inzake m.e.r. Dit betekende dat het gemeentelijk bestuur van Amsterdam besloot om voor de betrokken activiteit op vrijwillige wijze m.e.r. uit te voeren. Als besluit voor de toepassing van m.e.r. werd gekozen voor de Nota van Uitgangspunten van het bestemmingsplan Nieuw Oost. De toepassing van m.e.r. zou plaatsvinden volgens de regels van het wetsontwerp inzake m.e.r. dat in 1981 werd ingediend bij de Tweede Kamer[10]. De keuze van de Nota van Uitgangspunten als het besluit voor deze m.e.r. werd bepaald door het gemeentelijk bestuur, omdat in het wetsontwerp inzake m.e.r. nog geen regeling was opgenomen over welke besluiten dermate cruciaal zijn, dat zij alleen met toepassing van m.e.r. besloten kunnen worden. In mei 1986 werd de m.e.r.-regeling opgenomen in de Wabm. Daaropvolgend in september 1987 werd de m.e.r.-plicht van kracht met de aanwijzing van de activiteiten en de besluiten daarvoor. Dit geschiedde per Algemene Maatregel van Bestuur: "Besluit milieu-effectrapportage". Volgens dit Besluit milieu-effectrapportage is de uitvoering van de onderhavige activiteit, d.w.z. de realisering van het plan Zeeburg, m.e.r.-plichtig met het oog op het nemen van twee uitvoeringsbesluiten, te weten:

- het besluit tot concessieverlening door de Kroon voor landaanwinning op de locatie Zeeburg volgens de Waterstaatwet inzake droog-

-
- 8 Concept Nota van Uitgangspunten, mei 1988, par. 1.2, blz. 5. In zijn reactie op het MER stelt de Centrale Dorpenraad Landelijk Noord (zie Bijlage 4, inspraakreactie nr. S 13, blz. 4) dat de woningbouwlocatie Zeeburg niet voorkomt in het beleidsvoornemen van de Vierde Nota.
- 9 Aanvulling en wijziging Richtlijnen voor het MER; zie Bijlage 1, blz. 77 van de Samenvatting van het MER.
- 10 Ontwerp van Wet "Uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (regelen met betrekking tot m.e.r.)", Tweede Kamer, zitting 1980-1981, 16814, nrs. 1 en 2. (zie ook blz. 7 en 11 van deel 2 van het MER).

- 11 Besluit MER, bijlage C, activiteit 13.
12 Besluit MER, bijlage C, activiteit 11.
13 Artikel 9, tweede lid onder c van het Besluit MER (20 mei 1986, Stb. 278) luidt: "Het maken van een milieu-effectrapport is voorts niet verplicht in de gevallen waarin een activiteit als omschreven in onderdeel C van de bijlage, onder 2.2, 4, 8.3, 11, 15.3, 20 en 22.4, is opgenomen in: c. een geldend streekplan en bij de herziening of vaststelling van een structuur- of bestemmingsplan aan dat streekplan uitvoering wordt gegeven".
14 Besluit MER, bijlage C, activiteit 10.3.
15 Zie ook het advies van de Inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne voor Noord-Holland (Bijlage 4, inspraakreactie nr. S15, blz. 1 en 2).

- De volgende vragen doen zich nu voor:
1. Is voldoende duidelijk voor welk soort besluit(en) de milieu-informatie in het MER moet dienen?
 2. Biedt de in het MER gepresenteerde milieu-informatie voldoende basis voor de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten voor Zeeburg?
 3. Zal deze milieu-informatie ook toereikend kunnen zijn voor de besluitvorming over de concessie-verlening (en de vaststelling van het bestemmingsplan) Zeeburg?

De toetsing van dit MER wordt derhalve door de Commissie ook geplaatst in het perspectief van de geschetste thans vigerende wettelijke regeling[15].

De vaststelling van het ruimtelijk plan dat als eerste in de desbetreffende bouwomgeving is voorzien[12], d.w.z. het bestemmingsplan Zeeburg. De drempelwaarde voor de m.e.r.-plicht bij dit besluit is gelagd bij 4000 woningen in verscheidelijk gebied (waartoe Amsterdam behoort). Omdat het plan Zeeburg uitgaat van de aanleg van ca. 10.000 woningen, zal voornoemde drempelwaarde ruimschuots overschreden worden. Daar staat tegenover dat uit artikel 9 van het Besluit MER (en met name het tweede lid van dat artikel onder c) afgeleid zou kunnen worden dat het maken van een MER voor het bestemmingsplan Zeeburg uit deze hoofde niet verplicht is[13]. Het onderdeel betreffende de aanleg van een jachthaven voor ca. 800 plaatsen (zie concept-Nota van Uitgangspunten, blz. 23) dat op zich ook m.e.r.-plichtig is [14] valt echter weer niet onder de overgangs- en slotbepalingen van artikel 9 van het Besluit MER (zie voetnoot 13).

- ad 1. De mogelijke tweedeling van het gebruik van de milieu-informatie voor de diverse te nemen besluiten wordt in het MER niet duidelijk onderkend. Weliswaar definieert het MER (in deel 2, blz. 9) het te nemen besluit over de Nota van Uitgangspunten als een "beleidsbeslissing", maar elders (op blz. 12 van deel 2) wordt de onderhavige m.e.r. een "uitvoeringsm.e.r." genoemd. Dit ondanks de constatering dat na de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten (m.e.r.-plichtige) uitvoeringsbesluiten nodig zijn in de sfeer van de wet op de Ruimtelijke Ordening en de wet van 1904 over de droogmakerijen en indijkingen (zie het MER, deel 2, blz. 9). Ook het feit dat in deel 4 van het MER in par. 1.3 op blz. 8 naar voren wordt gebracht dat er een "MER Zeeburg" en een "MER Nieuw Oost" is, draagt niet bij aan een verheldering over de opvatting van het gemeentelijk bestuur van Amsterdam als initiatiefnemer bij de thans lopende m.e.r.-procedure of de delen 1 tot en met 4 van het MER te beschouwen zijn als MER voor een "beleidsbeslissing" of als MER op "uitvoeringsniveau". De Commissie betreurt dit gebrek aan duidelijkheid.
- ad. 2 De Commissie is van mening dat het onderhavige MER bruikbare informatie verschaft voor de beleidsbeslissing die nodig is voor het vaststellen van de Nota van Uitgangspunten. Dit betekent dat bovenstaande vraag 2 positief beantwoord kan worden. Het MER geeft over het algemeen een goede analyse van de huidige stand van zaken en maakt daarmee een voldoende globaal inzicht mogelijk in de algemene gevolgen voor het milieu bij uitvoering van het plan Zeeburg. Dit neemt echter niet weg dat de Commissie kritische opmerkingen heeft over een aantal onderdelen van het MER. Deze komen aan de orde in hoofdstuk III van het onderhavige advies.
- ad. 3 Het MER presenteert op eerlijke en openhartige wijze de vele nog bestaande leemten in kennis en onzekerheden, die een verdere detaillering voor de feitelijke uitvoering van het voorname nog in de weg staan. Met name de onzekerheden over de vorm en de omvang die de saneringsoperatie van de verontreinigingen aan de Diemerzeedijk uiteindelijk zal nemen, maken deze detaillering op dit moment onmogelijk. In dit verband hoeft de Commissie alleen maar te wijzen op de passage in de Concept-Nota van Uitgangspunten, die stelt dat twee van de vier onderzochte saneringsvarianten de planopzet (van Zeeburg) zullen beïnvloeden (blz. 19 van de Concept-Nota van Uitgangspunten). Verderop, op blz. 36 van hetzelfde document staat dat "vanuit het plangebied gezien geen totale verwijdering noch totale isolatie (van de verontreiniging) moet worden nagestreefd. Totale isolatie maakt een fase aanpassing van het plandeel Nieuw Oost II noodzakelijk, totale verwijdering is dusdanig gecompliceerd dat gevreesd moet worden dat daar zeer veel jaren mee gemoeid zijn, zodat met de woningbouw in Nieuw Oost niet in het jaar 1995 gestart kan worden". Tevens staat in het hoofdrapport van het MER (deel

2) in het hoofdstuk 7 betreffende "Leemten in kennis" (blz. 496) dat "het mogelijk is dat bij nadere uitwerking van het project Nieuw Oost te zijner tijd ook nieuwe uitvoeringsalternatieven worden voorgesteld die in dit MER niet worden behandeld". Ook is in par. 5.2.3 (Effecten van de saneringsalternatieven op Nieuw Oost), blz. 381 van deel 2 van het MER te lezen: "De alternatieven III en IV waarbij gedeeltelijke of volledige isolatie wordt nagestreefd zijn beide ongunstiger (dan de alternatieven I en II) daar het gesaneerde gebied niet meer of slechts zeer beperkt gebruikt kan worden." Deze passages tonen aan dat het MER dus niet zonder meer kan dienen voor het nemen van de m.e.r-plichtige uitvoeringsbesluiten. Vraag 3 kan daarom niet bevestigend beantwoord worden. Dit is in overeenstemming met de opmerkingen van vele insprekers[16], die stellen dat de plan- en de besluitvorming over Zeeburg (en Nieuw Oost) pas definitief beslag kan krijgen wanneer duidelijk is geworden op welke wijze de sanering van de Diemerzeedijk uitgevoerd zal gaan worden. Dan zal in het kader van de voor de Waterstaatswet van 1904 (en mogelijk ook voor het bestemmingsplan) verplichte m.e.r.-procedure de reeds gepresenteerde milieu-informatie verder uitgebouwd moeten worden voor de feitelijke uitvoeringssituatie.

16 Zie Bijlage 4, inspraakreacties nrs. H1, H2, S2, S3, S8, S10, S11, S12, S13, S15.

III. TOETSING OP ONDERDELEN VAN HET MER

III.1 Vorm en presentatie

Het MER is op onderdelen goed en duidelijk leesbaar. Dat geldt in mindere mate voor de Samenvatting (deel 1 van het MER). De samenvatting geeft geen goede weergave van het hoofdrapport (deel 2) en de beide overige delen.

In de paragraaf van het onderhavige advies die gewijd is aan de samenvatting van het MER, wordt daarop nog teruggekomen.

De milieu-informatie in het MER is verspreid over 4 deelrapporten. Dit is logisch wat betreft de Samenvatting (deel 1) en het rapport over de landschappelijke en visuele aspecten van het voornemen (deel 3). Minder logisch is de verdeling van de overige milieu-informatie betreffende Nieuw Oost en Zeeburg over de delen 2 en 4 van het MER. Dit heeft echter een begrijpelijke historische achtergrond, die zo gegroeid is, nadat in de loop van de ontwikkelingsgeschiedenis een gefaseerde aanpak met Zeeburg als eerste fase centraal kwam te staan.

De indeling van het hoofdrapport (deel 2) van het MER volgt slechts ten dele de volgorde die de Wabm aangeeft in de beschrijving van de onderwerpen die een MER tenminste moet bevatten (artikel 41j, lid 1 en lid 3). Dit heeft ertoe geleid dat met name de beschrijving van de alternatieven niet goed uit de verf komt. Deze is verspreid over de hoofdstukken 3 en 6. De gevolgde opzet is echter toch begrijpelijk vanwege de vele onzekerheden die momenteel nog bestaan over de uiteindelijke vorm en inrichting van de voorgenomen woningbouwlocatie. Dat kan verklaren waarom het hoofdrapport zich pas uitspreekt over de alternatieven en het zogeheten meest milieu-vriendelijke alternatief in hoofdstuk 6 bij de onderlinge vergelijking van de effecten van de alternatieven op de omgeving en van de effecten van ontwikkelingen in de omgeving op de alternatieven.

Bij de toetsing ondervond de Commissie dat de Concept-Nota van Uitgangspunten waardevolle aanvullende informatie verstrekt ter verduidelijking van met name het doel en het belang van het voornemen. Zij had deze informatie echter in het MER verwacht of althans een verwijzing daarnaar. Daarnaast vond de Commissie ook dat de beide bij het MER ter visie gelegde Concept-rapporten over het Saneringsonderzoek Brandplaats Diemerzeedijk noodzakelijke aanvullende informatie voor beoordeling van het MER verschaffen. Toch bestond behoefte aan de consultatie van nog enkele rapporten over dit onderwerp van diverse gemeentelijke diensten (Dienst Openbare Werken, Bureau Grondmechanica en het Gemeentelijk Centraal Milieulaboratorium).

De literatuurverwijzingen zijn vaak weggelaten of onvolledig. Ook ontbreken veel verwijzingen van deel 4 (Zeeburg) naar deel 2 (hoofdrapport). Dat bemoeilijkt het naslaan van de achtergrond van de aangehaalde gegevens. De lay out van de rapporten schiet in een aantal opzichten tekort: de inhoudsopgaven bevatten geen paginanummering; sommige tabellen zijn genummerd, andere niet; een lijst van figuren en tabellen ontbreekt; in veel figuren worden gemist schaal

aanduiding, bronvermelding, jaartal, legenda, etc. (Zie voor een aantal opmerkingen hierover bijlage 5 van het onderhavige advies.)

III.2 Toetsing per onderwerp van het MER

In hoofdstuk II van dit advies constateert de Commissie dat het MER niet duidelijk maakt voor welke soort besluit(en) de milieu-informatie in het MER moet dienen. De concept-Nota van Uitgangspunten en het MER lijken op twee gedachten te hinken: zij wekken de indruk dat de milieu-informatie bedoeld is voor zowel de "beleidsbeslissing" (deel 2, blz. 9) als voor het "uitvoeringsniveau" (deel 2, blz. 12). Deze tweedeling komt in het MER niet tot uiting. De navolgende toetsing per onderwerp van het MER gaat primair in op de betekenis van de milieu-informatie voor de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten. Met het oog op het karakter van het MER beperkt het commentaar zich niet daartoe; het gaat ook in op een aantal van de milieu-aspecten die in de besluitvorming over de landaanwinning en het bestemmingsplan nog aan de orde moeten komen. In de hiernavolgende paragrafen worden de vier delen van het MER besproken aan de hand van de verschillende onderdelen van de tekst van artikel 41j, het eerste en het derde lid van de Wabm, die beschrijft welke onderwerpen een MER tenminste dient te bevatten. Daarbij is steeds aangegeven hoe deze onderdelen overeenkomen met de verschillende hoofdstukken van het MER.

III.2.1 Doel en belang van het project (deel 2, hoofdstuk 2 en deel 4, paragraaf 1.2)

Artikel 41j, lid 1 onder a van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd".

In het MER wordt het doel en belang uitgelegd als consequentie van het beleid van Amsterdam ten aanzien van het vinden van nieuwe woongelegenheden binnen de eigen gemeentegrenzen en het tegengaan van de overloop naar de zogeheten groeikernen. Daarbij zijn enkele kritische kanttekeningen te maken.

De Commissie constateert dat de aannamen en cijfers, die ten grondslag liggen aan de berekening van de woningbehoefte in Amsterdam en de daaruit voortvloeiende behoefte om het signaleerde tekort op te heffen met de aanleg van een nieuwe woningbouwlocatie in het IJmeer, ook anders gekozen kunnen worden. Dit wordt aangetoond bijvoorbeeld in de reactie van de Stichting Natuur en Milieu, die ook verwijst naar het Streekplan Amsterdam-Noordzeekanaal Gebied [17]. De wijziging van de plannen van Amsterdam sedert de start van deze

17 Zie Bijlage 4, inspraakreacties nrs. S3 en S9, blz. 3 en 4.

m.e.r. van een aanleg ineens van Nieuw Oost in een gefaseerde aanpak met een eerste fase Zeeburg, is illustratief voor de wijze waarop de stad in de tussenliggende periode haar prognoses ten aanzien van het woningtekort vanwege gewijzigde aannamen heeft bijgesteld[18]. In het MER kan met name een vraagteken geplaatst worden bij de veronderstelde daling in de gemiddelde woningbezetting van het huidige cijfer van ca. 2,1 naar 1,88 à 1,96 personen in het jaar 2000 (deel 2, blz. 18), die in belangrijke mate de voorspelde uitbreidingsbehoefte (29000 à 38000 woningen; deel 2, blz. 19) bepaalt. Hierbij dient te worden bedacht dat de gemiddelde woningbezetting in Amsterdam al veel lager is dan elders in het land en dat een verdere daling geen automatisme is, doch in belangrijke mate bijvoorbeeld gekoppeld is aan de welvaartsontwikkeling. Kleine verschillen in de gemiddelde woningbezetting laten zich vertalen naar aanzienlijke verschillen in behoefte in een orde van grootte van tienduizenden woningen. In het MER ontbreekt verder een onderbouwing van de vervangingsbehoefte van 31000 woningen tot aan het jaar 2000 (deel 2, blz. 19). De vraag doet zich hierbij voor in welke omvang Amsterdam in de komende jaren stadsvernieuwing verwacht en met welke saldo-verliezen rekening gehouden moet worden.

In het MER wordt in deel 2 (blz. 26-28) de keuze van de locatie Nieuw Oost in het Structuurplan van Amsterdam besproken op grond van de verschillende waarderingsscores waaronder die voor de ecologie, het landschap en de recreatie. Daaruit blijkt dat de locatie Nieuw Oost "neutrale" scores oplevert voor zowel de ecologische als voor de landschappelijk/recreatieve waarden. Bij verdere bestudering komt tot uiting dat deze neutrale scores weliswaar geen directe aantasting maar wel bedreiging inhouden van zowel ecologisch waardevolle als van landschappelijk en/of recreatief waardevolle gebieden. Samen met de overige waarderingsscores voor Nieuw Oost (ligging, woningcapaciteit/tijdstip van realisering) komt het Structuurplan tot een algeheel positieve waardering van de locatie. Als de in het structuurplan geconstateerde "bedreiging" van de ecologische/landschappelijke/recreatieve waarden niet neutraal maar b.v. (gematigd) negatief was gewaardeerd, dan had de totaalscore van Nieuw Oost wel eens minder gunstig kunnen uitvallen. Daarom kan deze "waarderingmethode" een zekere subjectiviteit niet ontzegd worden. Een en ander is bovendien niet in overeenstemming met het beeld ten aanzien van de effecten voor het aquatische ecosysteem van het IJ-meer en de vogels die dit gebied gebruiken als fourageer- en overwinteringsgebied. Uit het MER blijkt dat de effecten

18 Zie verder ook bijlage 5, punt 3 van het onderhavige advies waarin verschillende cijfers voor het aantal woningen in het plan Zeeburg worden geciteerd uit de verschillende delen van het MER, de concept-Nota van Uitgangspunten en het Streekplan Amsterdam-Noordzeekanaal Gebied. Ook wordt verwezen naar Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14.

bij aanleg van de geplande woningbouwlocatie aanzienlijk zullen zijn voor het IJ-meer dat voldoet aan de "Wetland-criteria"[19].

In het MER (deel 2, blz. 22 en deel 1, blz. 12) staat te lezen dat naast het voldoen aan de Amsterdamse woningbehoefte ook de bevordering en uitbouw van de recreatie mogelijkheden op stedelijk-, stadsdeel-, wijk- en buurtniveau als doelstelling bijzonder nadruk krijgt bij deze voorgenomen activiteit. In het bijzonder houdt dat in dat de oever- en waterrecreatie langs de randen van de nieuwe woningbouwlocatie aandacht moeten krijgen. Aan dergelijke vormen van recreatie bestaat een groot tekort in Amsterdam (deel 2, blz. 37). Gezien de grote onzekerheden welke bestaan ten aanzien van de saneringssituatie van de Diemerzeedijk maar ook ten aanzien van het voorkomen van mogelijk verontreinigd bodemslib in het IJ-meer, kan het MER nu nog niet goed duidelijk maken in hoeverre de voorgenomen activiteit ook deze doelstelling zal kunnen vervullen; dit ondanks het feit dat de Richtlijnen voor het MER vroegen naar de milieu-effecten die te maken hebben met "de kwaliteit van het oppervlaktewater in relatie tot de mensgerichte gebruiksmogelijkheden (o.a. recreatie)" [20]. Met andere woorden: de zorg die geldt voor de volksgezondheid betreffende de woonsituatie in Nieuw Oost (Zeeburg) moet evenzeer gelden voor de oever- en waterrecreatie met het oog op de kwaliteit van het oppervlaktewater en de waterbodems.

In deel 4 van het MER in par. 2.1, blz. 13 staat de volgende passage: "In de recente planontwikkeling voor Zeeburg wordt, in tegenstelling tot de plannen voor Nieuw Oost en de eerdere plannen voor Zeeburg (Structuurschets Zeeburg, 1984), rekening gehouden met een ontwikkeling van het IJ-eiland. Hierdoor wordt de samenhang met de bestaande stad versterkt. Op het IJ-eiland is plaats voor ongeveer 1800 woningen en ongeveer 30 ha terrein voor bedrijven en kantoren". Deze ontwikkeling bevestigt dat het door de Commissie te toetsen MER zich bevindt op het niveau waarop beleidsbeslissingen genomen worden. In hoofdstuk II van het onderhavige advies wijst de Commissie op de m.e.r.-procedure die misschien nodig is voor de vaststelling van het bestemmingsplan Zeeburg. Nagegaan zou moeten worden in hoeverre het mogelijk is de besluitvorming over de bestemmingsplannen voor Zeeburg en voor het IJ-eiland te combineren (eventueel met m.e.r.).

III.2.2 Beschrijving van het project en uitvoeringsalternatieven voor onderdelen (deel 2, hoofdstuk 3)

-
- 19 Zie ook de inspraakreactie van de Stichting Natuur en Milieu (Bijlage 4, inspraakreactie nr. S3, blz. 1 en 2) en die van de Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie (Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, vervolgblad 3).
- 20 Richtlijnen voor het MER; zie Bijlage 2, blz. 93 van de Samenvatting van het MER.

Beschrijving van het project Zeeburg (deel 4, hoofdstuk 2 en paragraaf 4.5)

Artikel 41j, lid 1 onder b van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast".

In een MER behoort de beschrijving van de voorgenomen activiteit en de alternatieve oplossingen centraal te staan. In het onderhavige MER is dat niet het geval: de voorgenomen activiteit en de alternatieven worden niet duidelijk op een aparte, laat staan centrale, plaats behandeld. Het beeld van de activiteit en de alternatieven moet de lezer zelf trachten te construeren aan de hand van de informatie, die wordt verstrekt in de verschillende hoofdstukken van de delen 2 en 4 van het MER. Behalve in de in het hoofd van dit onderdeel van het toetsingsadvies aangeduide hoofdstukken en paragrafen moet namelijk ook gezocht worden in het hoofdstuk 6 van deel 2 en in paragraaf 4.6 van deel 4 van het MER. Alhoewel deze onduidelijkheid wel te verklaren is uit de vele onzekerheden die de definiëring van de voorgenomen activiteit en eventuele alternatieven omringen, is zij toch moeilijk te aanvaarden.

De beschrijving van de voorgenomen activiteit en de alternatieven beperkt zich grotendeels tot een aanduiding van de verschillende deelingrepen met eventuele varianten zoals de dijk aanleg, de landaanwinning, de waterhuishouding, de inrichting van het woongebied en het park bij de Diemerzeedijk, de verkeerssituatie, het voorzieningsniveau, de recreatie, de groenvoorziening, etc. en de relatie van al deze deelingrepen en deelaspecten met de saneringsmogelijkheden voor het gehele gebied. Een samenhangend beeld tussen deze deelingrepen wordt nauwelijks gegeven. Verder wordt de verkeerssituatie voor de geplande woningbouwlocatie met het lage aandeel van het openbaar vervoer en het langzame verkeer daarin, niet goed uitgesponnen. Op deze wijze komt het zogeheten plan-alternatief (de voorgenomen activiteit) niet goed naar voren. Het beeld van het zogeheten combinatie-alternatief (het meest milieu-vriendelijke alternatief?) is vanwege de presentatie van dit alternatief in paragraaf 4.5 van deel 4 van het MER nog het beste te begrijpen.

Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast, wordt soms aangeduid met de term "combinatie-alternatief" (o.a. in de titel van paragraaf 4.5 op blz. 99 van deel 4; op blz. 12 van deel 2 van het MER); soms wordt in dit verband gerefereerd aan het "meest milieu-vriendelijk alternatief" (par. 4.5 van de inhoudsopgave op blz. 3 van deel 4).

Een enkele maal wordt geschreven over het "milieu-vriendelijk plan-alternatief" (blz. 12 van deel 2), terwijl in paragraaf 4.5 op blz. 99 van deel 4 ook de term "combinatie van minst milieu-schadelijke alternatieven" wordt toegepast. Deze verscheidenheid aan termen, waarvan het niet duidelijk is in hoeverre zij elkaar dekken, werkt een gebrek aan uniformiteit in de hand in de begripsvorming over dit zo belangrijke alternatief. Los van dit alles is het de vraag of het meest milieu-vriendelijke alternatief samengesteld kan zijn uit een combinatie van milieu-vriendelijke oplossingen van deelaspecten. Het is niet uitgesloten dat dergelijke deeloplossingen per saldo minder gunstig zijn voor het milieu dan ieder van deze deeloplossingen op zich zou doen vermoeden.

Een belangrijk onderdeel van het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast, betreft de mogelijkheden voor natuurbouw en -ontwikkeling langs de randen van een rest-IJ-meer en in het bijzonder langs de resterende strook water aan de Diemerzeedijk bij aanleg van de nieuwe woningbouwlocatie. In de Nota van Uitgangspunten (par. 6.6, blz. 32) wordt hierop gedomd, waar geschreven is: "Na sanering blijft een gebied over dat door de diverse hoogteverschillen en de aanwezigheid van een aantal biotopen en een historische dijk met historische bebouwing uitermate geschikt is als natuur/parkgebied". Met andere woorden, de uitgangspunten voor de voorgenomen activiteit suggereren nadrukkelijk mogelijkheden voor natuurbouw en natuurontwikkeling. Er moet geconstateerd worden dat het MER nauwelijks aandacht besteedt aan deze mogelijkheden[21]. Het MER volstaat met vast te stellen dat de Diemerzeedijk een zeer oud dijksstelsel is (deel 2, par. 4.6.2.3, blz. 263) met goed ontwikkelde flora en fauna; elders (deel 2, par. 4.6.2.5, blz. 263) wijst het MER op het belang van rietlanden en wilgenbossen die met name voor de huidige zeewering en rond het PEN-eiland aanwezig zijn. In paragraaf 4.6.4.3.3 van deel 2 op blz. 295 komen de ontwikkelingsmogelijkheden van deze dynamische levensgemeenschappen min of meer terloops ter sprake. Wanneer natuurbouw overwogen wordt in het kader van het meest milieu-vriendelijke alternatief, ligt hier een belangrijke ingang. Wat is de natuurlijke dynamiek van de in aanmerking komende vegetatietypen? Deze vraag moet beter beantwoord worden dan op blz. 295 van deel 2 gebeurd is.

Een tweede, niet minder belangrijk thema betreffende de randvoorwaarden voor eventuele natuurbouw en -ontwikkeling, is te vinden in een ecologische infrastructuur. Welke aanzetten zijn er voor ontwikkelingsassen en elkaar ondersteunende relaties tussen bestaande levensgemeenschappen en nieuw te ontwikkelen natuur elementen? Dit onderwerp komt in het MER niet goed uit de verf; ook niet wat in deel 2, par. 4.7.3.3 op blz. 333 en in fig. 4.7.4 op blz. 328 de

21 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S10, blz. 2.

"milieu-technische relaties" worden genoemd. In het bijzonder worden de relaties gemist langs het huidige waterfront van de Diemerzeedijk maar ook bij een voortzetting van de Diem naar het resterende open water en langs het nieuwe waterfront aan het uiteindelijk resterende IJ-meer met inbegrip van de relatie tot het Nieuwe Diep. Invulling van geconstateerde tekortkomingen in het MER zal dan vanzelf kunnen leiden tot een herziening (in het toekomstige MER voor de besluitvorming op uitvoeringsniveau) van de evaluatie in het onderhavige MER, in deel 2, de paragrafen 5.6.3.1 en 5.6.3.2 op blz. 437 en 440, waarin de gehele vegetatie langs de Diemerzeedijk eenvoudig wordt afgeschreven zonder enig uitzicht op alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden[22].

In deel 4, paragraaf 4.5.2 van het MER is geschreven dat in verband met de opstelling van het combinatie-alternatief (het meest milieuvriendelijke alternatief) een eenduidige keuze uit het gebruik van Noordzeezand of IJsselmeerzand op grond van milieu-overwegingen niet mogelijk is. Bij deze milieu-overwegingen zouden de gevolgen van het ontstaan van diepe zandwinputten in het IJsselmeer op de waterkwaliteit en de ecologische waarden op de plaats van deze putten een rol moeten spelen. Uit paragraaf 4.5.2 in deel 4 en uit andere delen van het MER blijkt niet dat deze gevolgen in beschouwing zijn genomen. Zij zijn niet betrokken in de opstelling van het meest milieuvriendelijke alternatief [23].

Wat betreft de beschrijving van het nul-alternatief, is het spijtig te moeten constateren dat dit alternatief zich beperkt tot een beschrijving van de huidige situatie, althans wat betreft de aspecten lucht en geluid. Alhoewel de toekomstige ontwikkelingen ten aanzien van de sanering van verontreinigingen aan de Diemerzeedijk en de uitbreiding van het vermogen van de PEN-centrale omringd zijn met grote onzekerheden, was het waarschijnlijk toch mogelijk geweest scenario's voor de verschillende ontwikkelingsrichtingen voor het gebied zonder de aanleg van Nieuw Oost/Zeeburg te schetsen. Een vergelijking van de alternatieve uitvoeringsmogelijkheden van de woningbouwlocatie met deze verschillende autonome ontwikkelingsrichtingen zou dan een meer zinvol beeld hebben opgeleverd dan de in het MER geschetste vergelijking[24]. Het MER schiet in feite te kort als het de autonome ontwikkeling afdoet als leemten in kennis (de paragrafen 7.3 en 7.4 van deel 2 van het MER). In dit verband is het verder onjuist dat het MER (b.v. deel 4, blz. 103) zou suggereren dat bepaalde mogelijke autonome ontwikkelingen maar achterwege zouden moeten blijven, omdat de aanleg van de woningbouwlocatie in het IJ-meer per slot van rekening minder schade zou opleveren voor het milieu dan b.v. de uitbreiding van de PEN-centrale met kolengestookt vermogen.

22 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S2.

23 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, vervolgblad 2.

24 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S12, blz. 5.

Voor de locatie van de voorgenomen activiteit geldt in het algemeen dat de kans dat verontreinigingen via het grondwater in de eerste watervoerende laag uiteindelijk in de bovenste bodemlaag terecht zullen komen, zeer gering is. Bovendien zijn de gradiënten onder invloed waarvan grondwaterstroming optreedt, op de meeste plaatsen zo klein dat eventuele verplaatsingen van in het water aanwezige stoffen zich eerder op een tijdschaal van honderden jaren zullen afspelen dan op een van tientallen jaren.

In de buurt van de Diemerzeedijk ligt dit echter anders. Hier zijn de gradiënten hoger en is de kans dat verontreinigingen zich in de bodem verspreiden beduidend groter. De tijdschaal zal hier aanzienlijk kleiner zijn en hangt o.a. af van de wijze van landaanwinning (inpolderen geeft de grootste gradiënt, totale ophoging de kleinste). De verontreinigingen zullen zich hier voornamelijk onder invloed van kwel en capillaire opstijging door de holocene afzettingen kunnen verplaatsen. Ten aanzien van de sanering van de Diemerzeedijk en het aangrenzende deel van het IJmeer zou kunnen worden besloten - voor het gehele gebied of een gedeelte daarvan - tot toepassing van het leeflaag principe. Hierbij wordt de bovenste laag vervangen door of bedekt met een "schone" leeflaag en wordt met technische middelen voorkomen dat de contaminatie via bodem en/of water zich verder verspreidt. Men moet hierbij voorbereid zijn op zowel verticale als horizontale migratie; dit laatste ook door de verticale isolatiewanden of daar onderlangs. Monitoring (ook buiten het leeflaaggebied) en wegzuigen en reinigen van grondwater zijn vereist. De bodembruikbaarheid bij toepassing van het leeflaagprincipe is beperkt. De specificatie van de leeflaag behoort toegesneden te zijn op het toekomstige gebruik ervan^[25]. Bij de keuze uit de verschillende saneringsmogelijkheden moet ook met de psychologische aspecten van de leeflaag variant(en) rekening worden gehouden.

Wat betreft de dijkhoogte stelt het MER (in deel 2, blz. 50) dat overleg is gevoerd met het (voormalige) Centrum voor Onderzoek Waterkeringen. Ondertussen zijn echter nieuwe inzichten ontwikkeld en voordat tot opstelling en uitvoering van het definitieve ontwerp wordt overgegaan, verdient het aanbeveling overleg te plegen met de Dienst Weg- en Waterbouw van Rijkswaterstaat en met de betreffende werkgroep van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen. Deze aanbeveling wordt₃ gegeven in verband met de keuze van de ontwerp frequentie van 10⁻³ per jaar voor de bepaling van de dijkhoogte van de poldervariant aan de IJ-meerzijde. Deze frequentie wordt inderdaad aangehouden voor de IJsselmeerpolders. Die polders zijn echter groter waardoor de waterstand bij een onverhoopte dijkdoorbraak minder snel zal stijgen. Ook zijn de IJsselmeerpolders minder dicht bevolkt dan een toekomstige woningbouwlocatie in het IJ-meer.

25 Het is de Commissie bekend dat op rijksniveau en bij de gemeente Amsterdam hierover verschillend gedacht wordt.

Het ontwerp-peil dat voor een overstroming vanuit zee voor de Randstad Holland wordt gehanteerd, heeft een frequentie van optreden van 10^{-4} per jaar. Het lijkt daarom goed als voor de beoogde landaanwinning in het IJ-meer de nieuw ontwikkelde probabilistische aanpak en de dijkring methode overwogen zouden worden. Deze opmerkingen hebben betrekking op de poldervariant. Indien het terrein van de woningbouwlocatie volledig opgehoogd zou worden, ontstaat een geheel andere situatie en zal de hoogte van het terrein en de eventueel nog omringende dijken met behulp van een risico-analyse en een optimaliseringsprocedure bepaald moeten worden.

Wat betreft de andere ontwerp-eis voor de dijken van de poldervariant, die stelt dat 2% van de golven overslag van water mag veroorzaken, zou het beter zijn een criterium van overslaghoeveelheid dan van aantal overslaande golven te hanteren.

Op het gebied van waterkwaliteit en onderwaterbodems is al de nodige normering tot stand gekomen. Het is jammer dat concentratiegegevens niet worden vermeld met de van toepassing zijnde normen.

III.2.3 Besluiten en procedures (deel 2, paragrafen 1.2 en 1.3, hoofdstuk 8)

Besluitvorming (deel 4, paragraaf 1.1)

Artikel 41 j, lid 1 onder c van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het MER wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven".

Alhoewel de verschillende hoofdstukken en paragrafen van het MER die in de hierbovenstaande aanhef worden aangeduid, de meeste eerder genomen en nog te nemen besluiten bespreken, die enerzijds randvoorwaarden stellen[26] aan de voorgenomen activiteit en die anderzijds nog nodig zijn om de activiteit uiteindelijk te kunnen uitvoeren, gaat het MER in het geheel niet in op hun onderlinge verband en in de relatie tussen de verschillende daarbij behorende procedures. De randvoorwaarden en knelpunten die opgesloten liggen in besluiten die in een later stadium nog genomen moeten worden door andere overheden dan het gemeentelijk bestuur van Amsterdam,

26 Uit het MER blijkt bijvoorbeeld niet duidelijk hoe omgegaan zal worden met de regionale leidingenstrook ten noorden van het Amsterdam-Rijnkanaal en de reservering voor een vuilverwerkingsbedrijf op het PEN-eiland, welke zijn opgenomen in het streekplan Amsterdam-Noordzeekanaal Gebied.

zijn onvoldoende gesignaleerd in het MER[27]. Het MER vermeldt niet de m.e.r.-plichtigheid van de nog te nemen uitvoeringsbesluiten. Daardoor mist het MER ook een bespreking van het verband tussen het onderhavige MER met zijn betekenis voor de Nota van Uitgangspunten en de toekomstige uit te voeren m.e.r. voor de concessieverlening en mogelijk ook voor de vaststelling van het bestemmingsplan (zie de toetsing in hoofdlijnen in hoofdstuk II van het onderhavige advies).

De besluitvorming die in de lijst van te nemen besluiten van deel 2, hoofdstuk 8 ontbreekt, is de vaststelling van een afzonderlijke Nota van Uitgangspunten (en van een bestemmingsplan) voor het IJ-eiland, zoals is aangekondigd in deel 4 van het MER, par. 2.1, blz. 13. De relatie van het besluit waarvoor het MER is opgesteld met de besluitvorming over het IJ-eiland wordt in het MER niet uitgelegd (zie ook par. III.2.1 van dit advies).

Ook de ontheffingsbesluiten die nodig zijn om woningbouw mogelijk te maken binnen de geluidzone langs de A10 en langs de hoofdverbindingswegen naar Zeeburg/Nieuw Oost, zijn niet vermeld in het MER. In haar inspraakreactie wijst de Gemeente Diemen[28] er op, dat geen bestuurlijk overleg heeft plaats gevonden over de aanleg van een hoofdverbindingsweg en een railverbinding naar Zeeburg/Nieuw Oost (zie de figuren 3.6 en 3.7 in deel 2 en de figuren 6 en 7 in deel 4 van het MER) over het grondgebied van de gemeente Diemen. Een dergelijke aanleg kan alleen mogelijk gemaakt worden met een bestemmingsplan-wijziging door Diemen. Het MER beschrijft dit nog te nemen besluit niet in hoofdstuk 8.

De bespreking van de gemeentegrenswijziging die nodig zal zijn voor de realisering van Nieuw Oost (deel 2, paragraaf 8.10. bladzijde 507-508) laat aan duidelijkheid te wensen over. Uit de tekst kan namelijk niet opgemaakt worden aan welke overheidsinstantie het betrokken gebied ten oosten van de Amsterdamse gemeentegrens toebehoort: Noord-Holland, Diemen of Domeinen? (zie ook de richtlijnen voor het MER; deel 1, bijlage 2, bladzijde 89 van het MER). Hoe ver is de geschetste procedure gevorderd?

-
- 27 In dit verband wijst de Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie van het Ministerie van Landbouw en Visserij in zijn advies over het MER (zie Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, blz. 1 en 2) op "de Interimwet Bodemsanering, de uitwerkingen en prioriteitstellingen van de bodemsanering door het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland, de planvorming met betrekking tot het waterkwaliteitsbeleid etc. Gelet op de sanering van de Diemerzeedijk is het derhalve noodzakelijk om ook dit beleid te beschrijven in het MER". De Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat in Noord-Holland merkt in zijn reactie op het MER op dat "het beleid dat ten aanzien van de zandwinning in het IJsselmeergebied na 1-1-1989 zal worden gevoerd, nog niet is vastgesteld" (Bijlage 4, inspraakreactie nr. S16, blz. 3). Voor de vaststelling van dat beleid wordt overigens m.e.r. uitgevoerd.
- 28 Bijlage 4, inspraakreactie nr. S7.

In het MER wordt niet uitgelegd dat over het streekplan Amsterdam-Noordzeekanaal Gebied nog een RPC-advies dient te worden uitgebracht ten behoeve van het kabinetsstandpunt [29].

III.2.4 Beschrijving van het milieu in de uitgangssituatie en de te verwachten ontwikkeling van dat milieu (deel 2, hoofdstuk 4).

Artikel 41 j, lid 1 onder d van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen".

III.2.4.1 De autonome ontwikkeling van de bestaande toestand van het milieu indien de voorgenomen aanleg van Zeeburg niet zou doorgaan, is reeds in paragraaf III.2.2 van het onderhavige advies met betrekking tot het nulalternatief besproken.

III.2.4.2 De situatie met betrekking tot de bodemverontreiniging in het studiegebied krijgt op verschillende plaatsen aandacht in het MER, nl. in deel 2, hoofdstuk 4.2.6 (verontreiniging van bodem, slib en grondwater), hoofdstukken 5.2.3 en 5.3.3 (Effecten van de omgeving op Nieuw Oost, sanering Diemerzeedijk) en in deel 4, paragraaf 3.8.5 (Sanering brandplaats Diemerzeedijk en aangrenzend bodemslib IJ-meer). Al met al is in deze hoofdstukken en in de bij het MER ter visie gelegde rapporten over de bodemverontreiniging reeds een aanzienlijke hoeveelheid bruikbare informatie verzameld. Niettemin blijft nog veel onbekend[30].

In het algemeen kan worden opgemerkt dat de historie van de stortingen op de Diemerzeedijk, zeker voor de 70-er jaren, alleen in globale zin bekend is.

Voor wat betreft de brandplaats bijvoorbeeld is niet bekend wat er zich precies heeft afgespeeld. De hoeveelheid en aard van de gestorte en verbrande afvalstoffen is alleen met grote onzekerheden te schatten. Voor wat betreft de (huis)vuil-, puin-, en vliegastort kunnen dezelfde opmerkingen worden gemaakt. Bovendien is hier niet duidelijk of onder het begrip huisvuil destijds hetzelfde werd verstaan als thans; met andere woorden het is niet uit te sluiten

29 Bijlage 4, inspraakreactie nr. S16, blz. 1.

30 Zie ook Bijlage 4, inspraakreacties nrs. S10, S11, S12. In de reactie van de Stichting Sociaal Cultureel Wijkcentrum Indische Buurt (nr. S12, blz. 4) wordt gesteld dat het MER (deel 2, blz. 47) ten onrechte de indruk zou wekken dat het onderzoek in het kader van de Interimwet Bodemsanering zou zijn afgerond.

dat zich hierbij ook andere niet-geïdentificeerde afvalstoffen bevonden.

Uit de praktijk van onderzoek van voormalige stortplaatsen uit de jaren zestig is uit een aantal gevallen bekend, dat bij huisvuil ook het overige afval dat bij bedrijven vrijkwam, werd gestort.

Het vliegias afkomstig van de Hemweg-electriciteitscentrale en mogelijk van de afvalverbrandingsinstallatie Amsterdam is in het natte gedeelte op de oevers van de Diemerzeedijk gestort. Verder is niet uit te sluiten dat verontreinigingen van de Diemerzeedijk direkt of indirekt in het bodemsediment terecht zijn gekomen.

Onderstaand wordt ingegaan op de situatie van de verontreiniging in de diverse deelgebieden en de voor deze deelgebieden bestaande leemten in kennis. Daarbij wordt ook in grote lijnen aangegeven met welke onderzoeksinspanningen deze leemten in kennis opgevuld zouden kunnen worden ten behoeve van het nemen van een besluit over de te volgen saneringswijze.

Brandplaats Diemerzeedijk en directe omgeving

De verontreinigingscontour is geschat en ingetekend op basis van de resultaten van het grondwateronderzoek. Hierbij is geen onderscheid gemaakt in de diepte waarop de verontreinigingen zijn gemeten. Zowel verhoogde gehalten in de toplaag, het wadzand als in het eerste watervoerend pakket dragen bij aan de geschetste verontreinigingscontour.

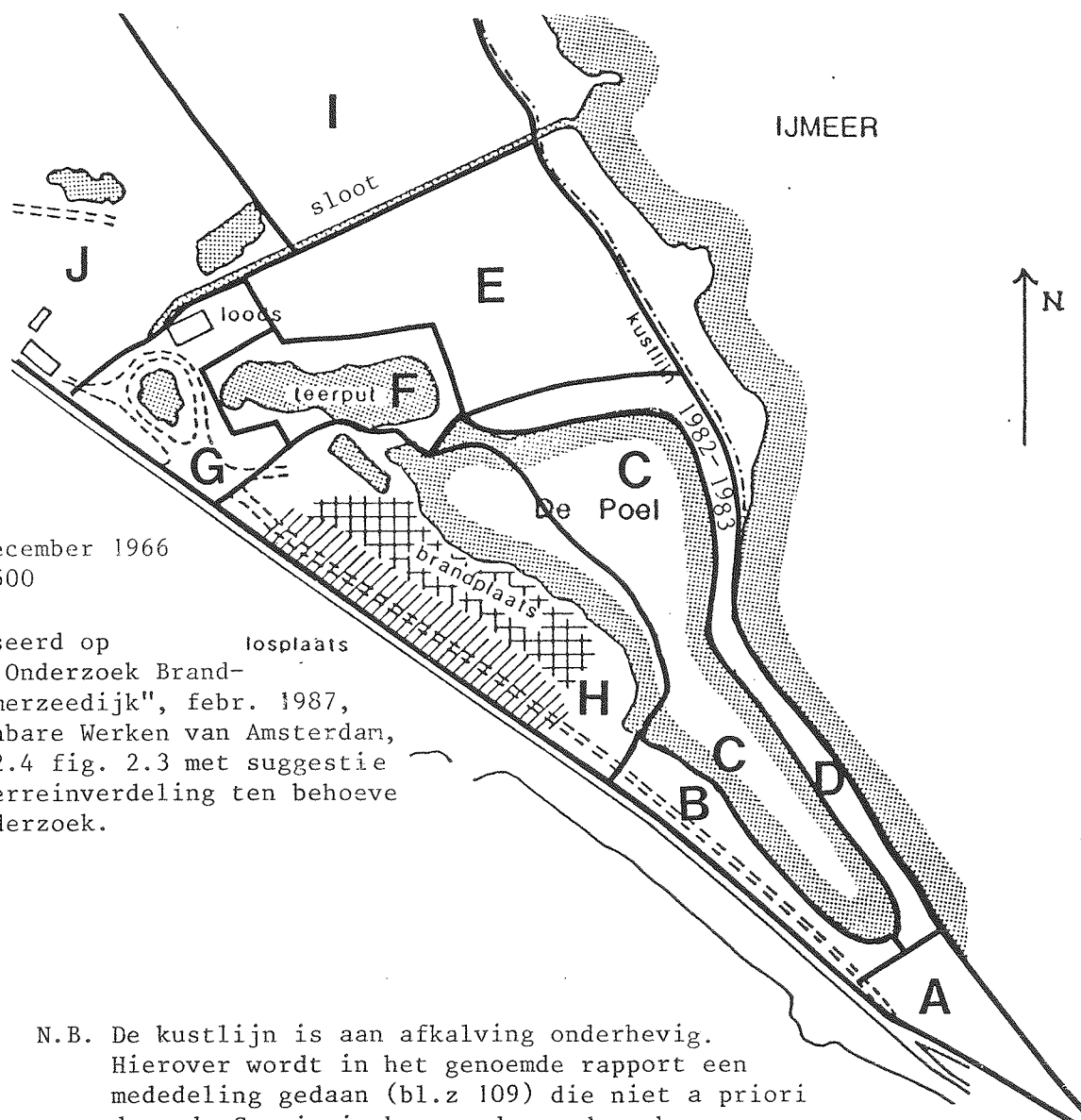
De conclusie die hieruit getrokken wordt, dat binnen deze verontreinigingscontour de bovenste 2 tot 3,5 m grond en IJ-meer slib gesaneerd moet worden, is derhalve volstrekt onvoldoende onderbouwd. Wanneer de huidige beschikbare gegevens van het IJ-meer slib worden geëvalueerd, dan blijkt dat één van de twee monsterpunten waar de hoogste EOCl gehalten worden gemeten buiten de verontreinigingscontour ligt.

Het is derhalve van belang de verontreinigingssituatie van het IJ-meer slib in een gedetailleerd systematisch meetnet te onderzoeken. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van het eerder uitgevoerde onderzoek naar het IJ-meer slib (rasterafstand 100m) en eventueel de grondwatergegevens van de toplaag. Het onderzoek zou zich moeten toespitsen op de componenten PCDD, PCDF, 3,4,5-T, PCB's en andere gechlloreerde verbindingen, PAK's, zware metalen en arseen. Bij dit onderzoek zou onderscheid gemaakt dienen te worden tussen de strook grond, die blijkens de luchtfoto uit 1966 nog tot het landdeel van de locatie behoorde en het IJ-meer slib (zie de rapporten over het "Nader Onderzoek Brandplaats Diemerzeedijk").

Wanneer de in de bodem gemeten gehalten van het landdeel buiten de afgedekte brandplaats worden geëvalueerd, dan blijkt dat buiten de verontreinigingscontour ten zuiden van de brandplaats in die bodem een PCB gehalte boven de C-waarde van de toetsingstabel wordt gemeten. Tevens blijkt uit de resultaten dat plaatselijk ook concentraties rond de A-waarden worden gemeten. Het is derhalve eveneens van belang de verontreiniging van de bodem van dit landdeel nader in kaart te brengen en op basis hiervan een nauwkeuriger schatting te maken van het te saneren deel.

Bij dit deel van het onderzoek is het aan te bevelen de historische gegevens uit het luchtfoto-onderzoek zoals gerapporteerd in het "Nader Onderzoek Brandplaats Diemerzeedijk" te gebruiken. Het lijkt zinvol de volgende terreindelen zoals aangegeven in onderstaande figuur te onderscheiden bij een verdergaand, gefaseerd aangepakt onderzoek:

- A: het zuidelijke landdeel;
- B: strook tussen voormalige poel en Diemerzeedijk;
- C: huidige en voormalige poel;
- D: strook tussen IJ-meer en voormalige poel;
- E: landdeel tussen de poel en de sloot waar geen activiteiten worden waargenomen op de luchtfoto;
- F: teerput;
- G: oprit naar brandplaats;
- H: brandplaats;
- I en J: gebieden ten noorden van de sloot.

Situatie december 1966
Schaal 1:2500

Bron: Gebaseerd op losplaats
"Het Nader Onderzoek Brand-
plaats Diemerzeedijk", febr. 1987,
Dienst Openbare Werken van Amsterdam,
Hoofdstuk 2.4 fig. 2.3 met suggestie
voor een terreinverdeling ten behoeve
van het onderzoek.

N.B. De kustlijn is aan afkalving onderhevig.
Hierover wordt in het genoemde rapport een
mededeling gedaan (bl.z 109) die niet a priori
door de Commissie kan worden onderschreven.

Op basis van de resultaten van het benodigde systematische onderzoek, zullen de saneringsalternatieven nader ingevuld kunnen worden. Hierbij kan de gedachtengang achter de 4 saneringsvarianten uit het MER gehandhaafd blijven. Een afweging tussen de saneringsvarianten zal dan op de volgende punten gemaakt dienen te worden:

- restconcentraties of -afhankelijk van een risicoschatting- acceptabele concentraties in de bodem. Hierbij kunnen de "leeflaag" en de diepere ondergrond onderscheiden worden. In die delen van het te saneren gebied die bestemd worden te worden ingericht als natuurgebied lijkt sanering van alleen een "leeflaag" (zie ook paragraaf III.2.2 van dit advies) een mogelijk alternatief te kunnen zijn;
- de restconcentraties/acceptabele concentraties in grond- en oppervlaktewater;
- het gebruik van het terrein zowel met betrekking tot de huidige situatie als het in het MER geschetste toekomstige gebruik van de locatie;
- technische haalbaarheid/betrouwbaarheid;
- de indirecte belasting van het milieu buiten de locatie ten gevolge van de sanering. Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de verwerkingsmogelijkheden van het verontreinigde materiaal;
- psychologische aspecten;
- kosten.

Stort (huis)vuil/puin/vliegas/zuurteer

Het is van belang deze stortplaatsen te betrekken bij de beoordeling van de verontreinigingssituatie op de Diemerzeedijk. Met betrekking tot de puin- en huisvuilstort dient terdege rekening gehouden te worden met het waarschijnlijk voorkomen van afval dat bestemd was voor verwerking op de brandplaats.

Aan deze stortplaatsen is tot nu toe veel minder aandacht besteed dan aan de brandplaats. Gezien de praktijk van het storten in de zestiger jaren moet worden gevreesd dat hier ook industrieel afval terecht is gekomen. Gezien het feit dat een aparte zuurteervijver aanwezig was, moet worden aangenomen dat van aanzienlijke bodem-/grondwaterverontreiniging sprake is. Het zal duidelijk zijn, dat woningbouw niet mogelijk is zonder een schatting te maken van de hieruit voortkomende risico's. Het is van belang hierop thans te wijzen, daar het gezien de aard en omvang van de stortingen geen eenvoudige zaak zal zijn om tot een verantwoord milieuhygiënische afweging te komen.

De thans ter beschikking staande gegevens (deel 2, blz. 127 - 131) zijn nog ontoereikend om de verontreinigingssituatie te beoordelen. De conclusie op blz. 129 waarin gesteld wordt, dat gezien de uitkomsten van het onderzoek naar het vliegaslichaam geen saneringsmaatregelen voor het betrokken deel van het IJ-meer noodzakelijk zijn, kan dan ook zonder nader onderzoek niet onderschreven worden. De onderzoeksstrategie als geschetst op p. 131 van deel 2 van het MER lijkt te beperkt in het kader van de bouwplannen voor Zeeburg en Nieuw-Oost. Er dient ook aandacht besteed te worden aan veront-

reinigingen die op termijn vrij kunnen komen uit de vuilstort, zoals de inhoud van mogelijk aanwezige nog niet doorgeroeste vaten, etc. Een zelfde onderzoeksstrategie kan toegepast worden als voor de brandplaats en directe omgeving daarvan. Naar aanleiding van historische gegevens (luchtfoto's) dient een gedetailleerde bemonstering uitgevoerd te worden. Daar waar boorwerkzaamheden omogelijk zijn vanwege de aanwezigheid van grof puin[31], zal ontgraving moeten plaatsvinden. Na chemisch-analytisch onderzoek en schatting van de risico's o.a. door middel van een gedetailleerde analyse van de locale grondwaterstroming en de hiermee gepaard gaande verspreiding van de verschillende verontreinigingen, kan een afweging worden gemaakt omtrent de noodzaak van saneren. Het chemisch-analytisch onderzoek zal zich behalve op zware metalen en arseen ook toe moeten spitsen op de organische microverontreinigingen.

Bodemsediment IJ-meer en Diem

Het bodemsediment van IJ-meer en Diem in het studiegebied van het MER kan verontreinigd zijn ten gevolge van:

- de brandplaats;
- de storten van huisvuil, puin, zuurteer en vlieggas langs de Die-merzeedijk;
- lozingen van ongezuiverd rioolwater op het IJ-meer.

Met betrekking tot de storten zijn beperkte (vliegassstort) tot geen onderzoeken (huisvuil en puinstort) verricht, ook ten aanzien van het bodemsediment van het IJ-meer en Diem dat daardoor beïnvloed zou kunnen zijn. Hieraan zal nader onderzoek besteed dienen te worden. In welke mate dit geldt voor de vliegassstort, is op basis van het MER moeilijk te zeggen. Voor de huisvuil- en puinstort is echter evident dat het IJ-meer slib nader onderzocht dient te worden. Afstemming van de plannen voor de woningbouwlocatie op de onderzoeksplanning en resultaten voor het IJ-meer bodemslib zijn zeker noodzakelijk. Indien bijvoorbeeld hoge gehalten cadmium of zink in het IJ-meer bodemslib zouden voorkomen, zou ophoging met (zout) Noordzeezand theoretisch kunnen leiden tot versnelde verspreiding van deze metalen naar het eerste watervoerend pakket.

Met betrekking tot het slib rond het vroegere lozingspunt van de rioolwaterbuis, is de in het MER beschreven situatie voldoende duidelijk, omdat de gemeten gehalten in de mengmonsters rond de A-waarden liggen. Hiervoor is geen reden aan te nemen, dat veel hogere gehalten gemeten worden bij een andere onderzoeksopzet.

- III.2.4.3 Uit het MER kan niet worden opgemaakt welke invloeden op de grondwaterbeweging (grondwaterpotentialen) nog te verwachten zijn als gevolg van het verder in cultuur brengen van Zuidelijk Flevoland,

31 Zie deel 2 van het MER, blz. 131 en de inspraakreactie van de heer Velders (Bijlage 4, inspraakreactie nr. H1).

de verdere aanleg van woonkernen van Almere en in Diemen-Noord alsmede eventuele polderpeilverlagingen in verband met ruilverkavelingen.

In de behandeling van het onderwerp micro-verontreinigingen in het IJ-meer in deel 2, paragraaf 4.3.4.1.4, ontbreken de organische micro-verontreinigingen (aromaten, PAK's, gechlloreerde koolwaterstoffen, bestrijdingsmiddelen). Deze stoffen staan in de belangstelling met het oog op eventuele sanering.

III.2.4.4 Bij de beschrijving van het milieu-compartiment lucht in relatie tot de uitgangssituatie en de te verwachten ontwikkeling van het milieu kan een aantal kritische kanttekeningen geplaatst worden. In het MER wordt uitsluitend gerefereerd naar metingen van het Gemeentelijk Centraal Milieulaboratorium Amsterdam, die in het stedelijk gebied of bij verkeerswegen zijn uitgevoerd. Een vergelijking met metingen van het Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieuhygiëne in de meer landelijk gelegen "rastermeetstations" van het Nationaal Meetnet Luchtverontreiniging (o.a. het station Zuidwestelijk Almere) is helaas niet gemaakt. Verder worden alleen jaargemiddelde concentraties gepresenteerd en geen percentielwaarden, die een vergelijking met grenswaarden beter mogelijk maken. In de paragrafen 4.4.2. en 5.4.2.1.1. van deel 2 en in paragraaf 3.4.2. van deel 4 van het MER worden de NOx en CO immissies uit verkeeremissies berekend. Het is niet duidelijk of de uitkomsten jaargemiddelde uurconcentraties zijn. De concentraties worden uitgedrukt in ug/m³/uur. Dat kan niet juist zijn. De berekeningen zijn uitgevoerd met een volgens de opstellers van het MER niet-gevalideerde rekenmethode. De opstellers van het MER hebben de beperkingen van deze methode ingezien met de vaststelling dat de uitkomsten niet kunnen worden vergeleken met de luchtkwaliteitsgrenswaarden (par. 4.4.2.6 van deel 2). De berekende concentraties worden vergeleken met huidige achtergrondconcentraties in de omgeving van het Buiten-IJ met de conclusie dat de concentratietoename kleiner zijn dan de huidige concentratieniveau's. Het is echter niet consequent als de som van deze concentraties vergeleken wordt met de luchtkwaliteitsgrenswaarden uit het IMP Lucht.

De methode voor het berekenen van immissies, zoals dat is gebeurd in deel 2, par. 4.4.2 en par. 5.4.2.1.1 en ook in deel 4, par. 3.4.2, lijkt een redelijke benadering te geven van de werkelijkheid. De gekozen immissiepunten (400 à 500 m van een weg) zijn niet maatgevend voor de verkeersverontreiniging in het studiegebied. De grootste problemen ontstaan juist dicht bij de weg (op minder dan 50 of 100 m afstand). Zo is de verkeersbijdrage aan de concentraties op 50 m afstand ca. een factor 10 hoger dan op 400 m afstand.

De voor de luchtkwaliteit meest bepalende stof NO₂ is niet bij de berekeningen betrokken. Inplaats van de in het MER gevolgde aanpak hadden de immissies als volgt berekend moeten worden. Verkeerswegen zijn lijnbronnen en moeten als zodanig worden behandeld. In het TNO-rapport "uitlaatgassen en luchtkwaliteit" (IMG-rapport G 1268, juli 1983, auteurs Van den Hout, De Leu en Den

Tonkelaar) wordt een eenvoudige methode beschreven (zowel met nomogrammen als voor een microcomputer), waarmee de concentraties in de buurt van een weg kunnen worden berekend. Hierin wordt ook aangegeven hoe de NO₂-concentraties uit de NO_x-emissie kunnen worden bepaald en welke omrekeningsfactoren men kan gebruiken voor de berekening van de 98-percentielwaarden uit de jaargemiddelden. Daarnaast bestaan er ook geavanceerde rekenmodellen. Als immissiepunten kunnen het beste gekozen worden punten op verschillende afstanden op een lijn loodrecht op de wegvakken (bv. tussen 20 en 500 m afstand). Voor het beschrijven van de effecten is het van belang de concentraties te berekenen op plaatsen met aangrenzende woonbebouwing en in kwetsbare gebieden. Buiten een zone van 500 m van de weg zijn de effecten meestal gering. De Commissie is daarom van mening dat de immissies ten gevolge van het verkeer met de geschatte emissiefactoren van het jaar 2000 berekend hadden moeten worden voor die situaties, waarbij de bebouwing zich op minder dan 500 m van de A1 en A10 zal bevinden.

In hoofdstuk 4.4.3 van deel 2 van het MER wordt een wel zeer algemene beschouwing gegeven over de gevolgen van steenkoolverbranding in electriciteitscentrales. Het is niet duidelijk waarom in het MER geen (semi-)kwantitatieve schattingen gemaakt zijn van de SO₂-uitworp van de "best technical means" van een kolencentrale van 1500 MW op basis waarvan een schatting van de SO₂-immissies rond de PEN-centrale gemaakt hadden kunnen worden[32].

III.2.4.5 Bij de beschrijving van de milieu-component "geluid" wordt terecht relatief veel aandacht geschonken aan het geluid ten gevolge van het wegverkeer. Hierbij blijkt, dat vooral de invloed van de A10 op het plangebied ver strekkend is (tot 820 m vanuit de weg).

Gezien de hieraan verbonden zwaar wegende implicaties ware het beter geweest de te verwachten immissieniveaus op een minder grove wijze te berekenen. Een meer gedifferentieerde aanpak waarbij in elk geval met de hoogteligging van de A10 rekening wordt gehouden, zou waarschijnlijk een ander (wellicht minder negatief) beeld hebben opgeleverd.

Als beoordelingsmaatstaf wordt onder meer aangehaald de maximale ontheffingswaarde van 65 + 5 dB(A). De relevantie hiervan is onduidelijk; er ontbreekt een toelichting, dat deze waarde zeker niet beschouwd kan worden als een algemeen aanvaardbare milieukwaliteitsnorm.

32 Zie ook paragraaf III.2.2 van dit advies en Bijlage 4, inspraakreactie nr. S12, blz. 5.

Met betrekking tot het geluid ten gevolge van het scheepsverkeer, kan op basis van de gegeven informatie niet worden nageetrokken hoe de gepresenteerde ligging van de "isofoonlijnen" is bepaald.

III.2.4.6 Effecten van de RI-Oost, pleziervaart en de scenario's voor de PEN-centrale op de waterkwaliteit zijn onvoldoende beschreven.

III.2.5 Effecten van het project en uitvoeringsalternatieven (deel 2, hoofdstuk 5)

Het landschapsbeeld van Nieuw Oost (deel 3)

Milieu-effecten van Zeeburg (deel 4, hoofdstuk 3)

Beoordeling van de effecten (deel 4, de paragrafen 4.1 tot en met 4.4).

Artikel 41j, lid 1 onder e van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de beschreven alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven".

In haar reactie op het MER wijst de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer [33] er op dat in het MER (deel 2) uitgegaan wordt van verschillende alternatieven waarbij de mogelijke aanleg van de Markerwaard wordt betrokken. Hoewel dit begrijpelijk is tegen de achtergrond van het moment waarop tot uitvoering van m.e.r. werd besloten, speelt naar de mening van de Vereniging een eventuele aanleg van de Markerwaard een te prominente rol in de beeldvorming, waardoor de effecten van realisering van Zeeburg/Nieuw Oost in het MER veelvuldig overschaduw worden door de Markerwaard-effecten. Deze accentuering van de Markerwaard-effecten is op onvoldoende wijze teruggenomen in deel 4 van het MER, dat na de opstelling van het hoofdrapport zich concentreert op de gevolgen van de aanleg van de 1e fase Zeeburg.

De richtlijnen voor het MER vroegen in het MER steeds aan te geven welke methode of modellen zijn gehanteerd en hoe de gebruikte gegevens zijn verkregen[34]. Deze richtlijn is niet consistent opgevolgd: de gebruikte voorspellingsmethoden, modellen en aannamen zijn bij een aantal milieu-aspecten onduidelijk en/of niet vermeld. Een beoordeling op basis van de gepresenteerde informatie in het MER is in die gevallen dus niet goed mogelijk. De modellen voor

33 Bijlage 4, inspraakreactie nr. S10, blz. 1.

34 Richtlijnen voor het MER (zie deel 1 van het MER, bijlage 2, blz. 92).

grondwaterstroming zijn valide. Die zijn niet in het MER zelf maar wel in de de facto tot het MER te rekenen bijlagen goed beschreven.

De in het MER gepresenteerde effecten-matrices met schatting van de effecten uitgedrukt met de tekens +, -, 0, ? en nvt zijn hooguit bruikbaar voor de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten, maar veel te grof om zonder verdere verfijning en zo mogelijk kwantificering gebruikt te kunnen worden voor de besluitvorming over de feitelijke uitvoeringsbesluiten (zie ook hoofdstuk II van het onderhavige advies).

In deel 4 van het MER (blz. 27) wordt aangegeven dat een restje buitendijks gebied tot aan de dijk moet worden afgegraven. Het betreft ca. 238.000 kubieke meter grond (zowel voor de variant Nieuw Oost als voor de variant Zeeburg). In het MER wordt niet aangeduid waar dit buitendijks gebied zich bevindt. Op vragen tijdens de openbare zitting op 5 juli 1988 van de heer Velders[35] werd geantwoord dat dit buitendijksgebied ligt ten oosten van de Rouwetjeskade. In een nadere reactie op het MER [36] wijst de heer Velders er op dat in het MER, deel 2, blz. 290 (in fig. 4.6.9) dit gebied is aangegeven als "ongestoord". Hij meldt echter te weten dat ook dit gebied verontreinigd is. Overigens wordt in het MER niet duidelijk gemaakt wat er met de te bergen 238.000 kubieke meter zou moeten gebeuren.

De gevolgen van het storten van slib dat vrijkomt bij de aanleg van de woningbouwlocatie zijn in het MER slechts in algemene zin geschetst. Bij de uitwerking van de milieu-informatie die nodig is voor de onderbouwing van de besluitvorming over de landaanwinning en het bestemmingsplan zullen deze gevolgen in detail behoren te worden uitgewerkt [37].

In de nieuwe woninglocatie is een jachthaven gepland. Het MER bevat geen informatie over de invloed door vervuiling die deze jachthaven op het oppervlaktewater zal hebben[38].

In hoofdstuk 4.4.4 van deel 2 van het MER wordt een inzicht gegeven in de problematiek van stankemissies uit rioolwaterzuiveringsinrichtingen. Op basis hiervan wordt in hoofdstuk 5.4.2.2.3 terecht het belang van onderzoek naar de stankhinder van de Rioolwaterzuiveringsinrichting-Oost (RI-Oost) aangegeven, alvorens met de aanleg van de nieuwe woningbouwlocatie begonnen kan worden. Het is daarom onduidelijk waarom over dit onderwerp niets meer in deel 4 van het MER over Zeeburg wordt geschreven[39]. Daarentegen wordt in de samenvatting (deel 1, hoofdstuk 4.6, blz. 41) geruststellend opgemerkt dat te verwachten is dat de RI-Oost nauwelijks stankhinder

-
- 35 Bijlage 4, inspraakreactie nr. H 1.
36 Bijlage 4, inspraakreactie nr. S 11.
37 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, vervolgblad 3.
38 Bijlage 4, inspraakreacties nrs. S 12, blz. 6, S14, vervolgblad 2.
39 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S 12, blz. 5.

meer zal veroorzaken, omdat dan de voorzieningen ter beperking van de sulfide-vorming zijn getroffen. Een benadering met berekeningen op basis van het Nationale Model zou de benodigde gegevens over stankhinder van de RI-Oost hebben opgeleverd [40].

Voor wat betreft de milieu-component "geluid" komen de ingrijpende gevolgen voor de planontwikkeling door het geluid van de A10 niet geheel duidelijk naar voren. Immers, de geluidgrenswaarde ligt op een afstand van 890 m van de weg (zie tabel 5.51 blz. 420, deel 2), zodat grote delen van de bebouwing hier binnenvallen. Afgezien van de reeds gemaakte opmerking over de betrouwbaarheid van dit resultaat is het jammer dat er geen kwantitatieve aanduidingen worden gemaakt, hoe door het treffen van maatregelen aan de bron en in het geluidoverdrachtstraject de situatie kan worden verbeterd.

Uit de wijze van presentatie in deel 2 van het MER, zou bij de lezer de geheel onterechte indruk kunnen ontstaan dat het aanhouden van "maximum-ontheffingswaarden" een milieuhygiënisch acceptabele situatie zou creëren.

In deel 4 paragraaf 3.5.1 met figuur 12, wordt openhartig gesteld: "zonder ontheffing kan een groot gedeelte (van Zeeburg) niet worden gebouwd". Het is niet duidelijk hoe deze nogal zwaarwegende conclusie doorgewerkt heeft bij de opstelling van de concept-Nota van Uitgangspunten. Een vergelijking van figuur 12 van het MER, deel 4 met de figuur op bladzijde 12 van de concept-Nota roept zelfs de vraag op of hier niet sprake is van verschillende beoordelingsmaatstaven. Tevens blijkt de acoustische invloed op de bestaande woonbebouwing langs de ontsluitingswegen niet goed inzichtelijk gemaakt te zijn; hoe groot is bijvoorbeeld de verhoging van de gevelbelasting langs de Zuiderzeeweg ten gevolge van het verkeer van en naar de nieuwe woonlocatie [41]?

Met betrekking tot het geluid ten gevolge van het tramverkeer wordt in het MER gesteld dat exacte berekeningen van de geluidemissie nog niet voorhanden zijn. Toch meent de Commissie dat op basis van beschikbare metingen aan bestaand materieel een redelijk nauwkeurige schatting van de te verwachten geluidbelasting had kunnen worden gemaakt.

De beschrijving van het aspect veiligheid in het licht van mogelijke effecten die kunnen optreden vanuit de omgeving naar de geplande

-
- 40 Uiteraard kan sulfidevorming in een woonwijk zoals Zeeburg niet getoleerd worden.
- 41 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S12, blz. 3. Tevens wordt in dit verband verwezen naar de opmerking in het onderhavige advies met het lage aandeel van het openbare vervoer en het langzame verkeer daarin (par. III 2.2).

woningbouwlocatie is zeer summier. In deel 4, par. 3.8.4 op blz. 51 staat te lezen dat "voor Nieuw Oost de gevolgen van mogelijke explosies niet onderzocht zijn (in verband met het vervoer van gevaarlijke stoffen over het Amsterdam-Rijn kanaal en via de Oranjesluizen) omdat de locatie op geruime afstand van de routes ligt (meer dan 500 m)." Op blz. 24 en 25 van de concept-Nota van Uitgangspunten is een kaart afgebeeld van de Structuurschets Nieuw-Oost Fase I 1988, waaruit is op te merken dat de kortste afstand tussen het Amsterdam-Rijn Kanaal en de geprojecteerde woningen op water slechts ongeveer 250 m. zou bedragen. Opheldering omtrent deze verschillen in afstand en onderbouwing van de uitspraak in paragraaf 3.8.4 van deel 4 van het MER lijken gewenst. Daarbij zou gebruik gemaakt moeten worden van meer recente scheepvaartgegevens dan die over 1983/ 1984. Het MER bevat geheel geen informatie over de externe veiligheid van een mogelijk uitgebreide PEN-centrale. Welke is de te respecteren afstand voor huizenbouw?

De effecten van de voorgenomen activiteit op de stroming van het grondwater zijn vooral wat betreft de omgeving van de Diemerzeedijk onvoldoende behandeld (zie ook de opmerkingen over grondwaterstroming in verband met de toepassing van het leeflaag principe in paragraaf III.2.2 van dit advies).

In het MER wordt geen beschouwing gewijd aan de geringe bereikbaarheid en de geïsoleerde ligging van Zeeburg/Nieuw-Oost ten opzichte van de rest van Amsterdam. In hoeverre kan dit afbreuk doen aan de beoogde kwaliteit van woon- en leefmilieu van de geplande locatie? De Commissie stelt vast dat het gebruikte materiaal voor de voorspelling van de effecten op het biotische milieu beperkt en enigszins gedateerd is [42] en dat er geen aanvullend veldonderzoek is verricht.

De Commissie stelt eveneens vast dat bij de voorspelling van genoemde effecten hoofdzakelijk gebruik is gemaakt van betrekkelijk eenvoudige kwalitatieve gedachtenmodellen.

Bij vele voorspellingen worden deze gedachtenmodellen en de theoretische onderbouwing daarvan (de feiten en veronderstellingen die daaraan ten grondslag liggen) niet of onvoldoende geëxpliciteerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de op pagina 430 e.v. van het hoofdrapport veronderstelde 5-10 % achteruitgang van de Driehoeksmossel (en andere bodemorganismen en zoöplanktonsoorten) in het Buiten-IJ en IJmeer als gevolg van de aanleg van Nieuw-Oost en voor de daarmee proportioneel veronderstelde achteruitgang van een aantal vissoorten daar.

Bij andere voorspellingen lijken de gehanteerde veronderstellingen in strijd met gangbare ecologische theorieën. Dit geldt bijvoor-

42 De meeste publicaties op dat punt dateren van vóór 1981/1982.

beeld voor de veronderstelling dat (op pagina 281 van het hoofdrapport) "een groot aantal" van de vogels in het Markermeer na aanleg van de Markerwaard zal uitwijken naar het "klein IJsselmeer", resp. het IJmeer en dat de dichtheden daar "derhalve (zouden) toenemen". Waarop is de veronderstelling gebaseerd dat een dergelijke verdichting op die locaties kan plaatsvinden en dat de "draagkracht" van die locaties dus nog (lang) niet is bereikt?

Door het niet expliciteren van de gedachtenmodellen met hun theoretische basis zijn veel voorspellingen ook niet controleerbaar.

Evenmin is als gevolg hiervan te beoordelen hoe gevoelig de gepresenteerde voorspellingen zijn voor andere aannamen. Ten dele zouden deze tekortkomingen kunnen worden verklaard uit het ontbreken van voldoende recente en nauwkeurige inventarisatiegegevens.

III.2.6 Vergelijking van het project en de uitvoeringsalternatieven (deel 2, hoofdstuk 6)

Vergelijking van het meest milieu-vriendelijke alternatief met het nul-alternatief en het plan-alternatief: een toelichting op de matrix (deel 4, paragraaf 4.6)

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven".

In het MER is in het kader van de beschrijving van het nulalternatief de autonome ontwikkeling van het gebied betreffende de aspecten lucht en geluid zonder de aanleg van een woningbouwlocatie niet geschetst. Daarom is een vergelijking tussen de planalternatieven en het nulalternatief niet goed mogelijk. De in het MER gemaakte vergelijkingen verwijzen immers steeds naar de huidige situatie waarbij nog geen sprake is van sanering van de verontreinigingen aan de Diemerzeedijk en een uitbreiding van de PEN-centrale.

III.2.7 Leemten in kennis (deel 2, hoofdstuk 7)

Artikel 41j, onder g van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens.

Reeds hiervoor in hoofdstuk II van het onderhavige advies is opgemerkt dat de opsomming van de leemten in kennis eerlijk en openhartig is. Deze informatie stelt het bevoegd gezag in staat een duidelijk beeld te verkrijgen op basis van welke ontbrekende milieu-informatie de Nota van Uitgangspunten moet worden opgesteld en vastgesteld. Een en ander neemt niet weg dat bepaalde opgesomde leemten in kennis, zoals die betreffende de autonome ontwikkelingen terzake van lucht en geluid, (althans gedeeltelijk) verholpen hadden kunnen

worden met behulp van de ontwikkeling van scenario's met (semi-) kwantitatieve schattingen over emissies en immissies.

In verband met de leemte in kennis omtrent de invloed van de diepte van zandwinputten in het IJsselmeer op de waterkwaliteit (MER, deel 1, blz. 55 en deel 2, blz. 369) [43] wordt hier gewezen op mogelijk nadere informatie die beschikbaar zou kunnen komen in het kader van de momenteel door Rijkswaterstaat in uitvoering zijnde m.e.r. ten behoeve van de Nota oppervlakte delfstoffenwinning wateren IJsselmeergebied 1989-1998.

Het spijt de Commissie te moeten constateren dat het MER geen aanzet bevat voor een evaluatieprogramma van de daadwerkelijk optredende gevolgen voor het milieu bij uitvoering van het voornemen ("evaluatie achteraf" conform de regels van de Wabm). De opstelling van een dergelijke aanzet zou moeten leiden tot de opzet van een monitoring programma waarmee de uitgangssituatie kan worden vastgelegd, de autonome ontwikkeling kan worden gevolgd en de feitelijk optredende milieu-effecten kunnen worden geëvalueerd als begonnen zou worden met de aanleg van een woningbouwlocatie. De richtlijnen voor het MER refereerden niet aan de opzet van een evaluatieprogramma, maar het advies van de Commissie van juni 1983 voor de richtlijnen wees daar wel op[44].

Bij de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Zeeburg zal de evaluatie achteraf de nodige aandacht moeten krijgen.

III.2.8 Samenvatting van het MER (deel 1)

Artikel 41j, eerste lid, onder h van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het MER en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenoemen activiteit en van de beschreven alternatieven".

De samenvatting van het MER geeft geen goede weergave van de in het MER behandelde onderwerpen.

Zo wordt de problematiek van de sanering van de verontreinigingen aan de Diemerzeedijk en in het aangrenzende deel van het IJ-meer onderbelicht in de Samenvatting en minder serieus behandeld dan in het hoofdrapport en in het deel over Zeeburg.

43 Zie ook bijlage 4, inspraakreactie nr. S10, blz. 2. Deze leemte in kennis is niet opgenomen in de algehele lijst van leemten in hoofdstuk 7, deel 2 van het MER.

44 Advies voor richtlijnen MER woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost, 9 juni 1983, blz. 18.

Als tweede voorbeeld wordt gewezen op de in par. III.2.5 van dit advies geplaatste opmerking over mogelijke stankhinder van de RI-Oost. In de samenvatting staat daarover een geruststellende opmerking, die niet gedekt wordt door de tekst in het hoofdrapport van het MER (deel 2, par. 5.4.2.2.3) over dit onderwerp.

Een verdere onnauwkeurigheid betreft het aspect geluid. Er wordt in de tekst van de samenvatting gesuggereerd dat de zone waarbinnen geluidhinder wordt ondervonden, bepaald wordt door de maximale ontheffingswaarde en niet door de aanzienlijk scherpere wettelijk vastgestelde grenswaarde.

Over het patroon van de grondwaterstroming had in de samenvatting meer vermeld kunnen worden met betrekking tot de voormalige brandplaats en vuilstortplaats aan de Diemerzeedijk.

Het aantal errata betreffende de samenvatting dat na de bekendmaking van het MER nodig was, illustreert de mindere zorg die aan dit deel van het MER is besteed[45]. Dat is spijtig, omdat veel betrokkenen vanwege de gecompliceerdheid en de grote omvang van de gepresenteerde milieu-informatie in het MER zich waarschijnlijk zullen beperken tot het bestuderen van deze samenvatting. Dit benadeelt de insprekers en dus ook de kwaliteit van de inspraak.

IV. OVERIGE MEER GEDETAILEERDE OPMERKINGEN OVER HET MER

Naast de toetsing in hoofdlijnen en op belangrijke onderdelen van het MER in de voorafgaande hoofdstukken van dit advies zijn nog meer gedetailleerde opmerkingen te maken over het MER. Vanwege hun andere aard en geringere betekenis zijn de betreffende opmerkingen verder uitgewerkt in een bijlage bij dit advies (zie Bijlage 5).

45 Zie ook de opmerking van de heer Velders op de openbare zitting d.d. 5 juli 1988 (Bijlage 4, inspraakreactie nr. H1) over de passage in par. 5.5 blz. 60 van de Samenvatting dat "de woningen in de nieuwe polder niet binnen 20 jaar gerealiseerd zullen zijn". De dienst Ruimtelijke Ordening van Amsterdam gaf tijdens de zitting toe dat hier sprake is van een tikfout. In zijn schriftelijke reactie op het MER (Bijlage 4, inspraakreactie S 11) wijst de heer Velders op een passage in deel 2, par. 5.4.2.1.3, blz. 407-409 waarin ook sprake is van "...een nieuw in te richten omvangrijke woninglocatie die pas over ca. 20 jaar zal worden gerealiseerd....". Hij vraagt zich af of dit ook een verschrijving is.

B I J L A G E N

BEHORENDE BIJ

HET TOETSINGSADVIES OVER HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
WONINGBOUWLOCATIE AMSTERDAM-NIEUW OOST
(EERSTE FASE ZEEBURG)

(Bijlagen 1 t/m 5)

**MILIEU-EFFECTRAPPORT
NIEUW-OOST TER VISIE**

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam maken bekend dat het MILIEU-EFFECTRAPPORT NIEUWOOST ter visie ligt van:

15 juni tot en met 15 juli 1988 en dat over het Milieu-effectrapport (MER) een HOORZITTING wordt gehouden in het BAVOHUIS, Sumatrastraat 2 te Amsterdam op:

5 juli 1988, aanvang 20.00 uur

Toelichting:

Ten behoeve van de woningbouwlokatie NIEUW-OOST moet een deel van het Buiten-IJ tot land worden gemaakt en worden ingericht.

Burgemeester en Wethouders volgen de procedure van de wet Algemene bepalingen Milieuhygiëne.

Het accent in het Milieu-effectrapport ligt op het beoordelen van de milieu-effecten van de voorgestelde activiteit op de omgeving en op het onderzoeken van de gevolgen van de verschillende uitvoeringsvarianten.

De Milieu-effectrapportage Nieuw-Oost zal betrokken worden bij de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw-Oost eerste fase, een lokatie circa 10.000 woningen.

Bij het Milieu-effectrapport ligt tevens ter inzage:

- De richtlijnen voor het MER vastgesteld 19 juli 1983 en aangevuld 1 december 1987. De aanvulling houdt in dat ook aandacht zal worden besteed aan de milieu-effecten van het realiseren van de eerste fase van Nieuw-Oost.
- De concept Nota van Uitgangspunten voor Nieuw-Oost eerste fase.
- Het concept saneringsrapport voor de brandplaats op de Diemerzeedijk.

Het Milieu-effectrapport ligt tijdens kantooruren ter visie op de volgende adressen:

1. Op kamer 449 in het Oude Stadhuis, Oude Zijds Voorburgwal 197-199, Amsterdam
2. Gemeentehuis Diemen, D. J. den Hartoglaan 1, Diemen
3. Stadsdeelraad Noord, Kamer 107 Bulkslotermeerplein 126
4. Stadsdeelraad Watergraafsmeer, Voorlichtingsbaai, Helmholtzstraat 61
5. De Provinciale Griffie van de Provincie Noord-Holland, Dreef 3, Haarlem

Schriftelijke opmerkingen over het rapport kunnen gedurende de periode van ter visie legging worden ingediend bij het College van B&W van de Gemeente Amsterdam, O.Z. Voorburgwal 197-199, 1012 EX Amsterdam, onder vermelding van MER Nieuw-Oost.

(Op verzoek worden persoonlijke gegevens van reflectanten niet bekend gemaakt.)

Voor de initiatiefnemer van het project, de Gemeente Amsterdam, treedt op de projectgroep Zeeburg/Nieuw-Oost, Wibautstraat 3, 1091 GH Amsterdam, tel. 020-5961391.

Amsterdam, 15 juni 1988

**KENNISGEVING
MILIEU-EFFECTRAPPORT
NIEUW-OOST LANGER
TER VISE**

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam maken bekend dat de periode waarin het MILIEU-EFFECTRAPPORT NIEUW-OOST ter inzage ligt is verlengd tot het tijdstip waarop de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw-Oost eerste fase wordt vastgesteld door Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

Toelichting:

Ten behoeve van de woningbouwlocatie NIEUW-OOST

moet een deel van het Buiten-IJ tot land worden gemaakt en worden ingericht. Burgemeester en Wethouders volgen de procedure van de wet Algemene bepalingen Milieuhygiëne.

Het accent in het Milieu-effectrapport ligt op het beoordelen van de milieu-effecten van de voorgestelde activiteit op de omgeving en op het onderzoeken van de gevolgen van de verschillende uitvoeringsvarianten.

De Milieu-effectrapportage Nieuw-Oost zal betrokken worden bij de besluitvorming over de Nota van Uitgangspunten voor het bestemmingsplan Nieuw-Oost eerste fase, een lokatie voor circa 10.000 woningen.

Bij het Milieu-effectrapport ligt tevens ter inzage:

- De richtlijnen voor het MER, vastgesteld 19 juli 1983 en aangevuld 1 december 1987. De aanvulling houdt in dat ook aandacht zal worden besteed aan de milieu-effecten van het realiseren van de eerste fase van Nieuw-Oost.
- De concept Nota van uitgangspunten voor Nieuw-Oost eerste fase.
- Het concept saneringsrapport voor de brandplaats op de Diemerzeedijk.

Het Milieu-effectrapport ligt tijdens kantooruren ter visie op de volgende adressen:

1. Op kamer 449 in het Oude Stadhuis, Oude Zijds Voorburgwal 197-199, Amsterdam
2. Gemeentehuis Diemen, D. J. den Hartoglaan 1, Diemen
3. Stadsdeelraad Noord, Kamer 107, Buikslotermeerplein 126
4. Stadsdeelraad Watergraafsmeer, Voorlichtingsbalie, Heimholzstraat 61
5. De provinciale griffie van de Provincie Noord-Holland, Dreef 3, Haarlem

Schriftelijke opmerkingen over het rapport kunnen tot 15 augustus 1988 worden ingediend bij het college van B&W van de Gemeente Amsterdam, O.Z. Voorburgwal 197-199, 1012 EX Amsterdam, onder vermelding van MER Nieuw-Oost.

(Op verzoek worden persoonlijke gegevens van de reflectanten niet bekend gemaakt.)

Voor de initiatiefnemer van het project, de Gemeente Amsterdam, treedt op de projectgroep Zeeburg/Nieuw-Oost, Wilbaustraat 3, 1091 GH Amsterdam, tel. 020-5961391

Amsterdam, 15 juli 1988

gemeente Amsterdam

secretarie
o z voorburgwal 197-199
1012 EX amsterdam
telefoon (020) 552.9111

Aan
de Commissie mer,
t.a.v. de secretaris drs. J. Scholten,
Postbus 2345,
3500 GH UTRECHT.

behandelend ambtenaar
H. Struben
afdeling telefoon
D.R.O. 596.1541
nummer
88/5/300
uw brief

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen:	16 JUNI 1988
Nr.:	470-88/778-88SC bijlagen
Dossier:	112-219

onderwerp
MER Nieuw-Oost

datum 14 JUNI 1988

Geachte heer Scholten,

Hierbij bieden wij de Commissie voor de Milieu-effect rapportage het door ons op 31 mei jl. aanvaarde Milieu-effectrapport Nieuw-Oost aan met het verzoek het rapport te toetsen. Conform de opmerkingen van de Commissie mer is het rapport aangepast aan de uitvoering van de woningbouwlocatie in fasen en aan de saneringsvoorstellen voor de brandplaats op de Diemerzeedijk.

Het Milieu-effectrapport is op 15 juni ter visie gelegd, tezamen met het concept-rapport Sanering Diemerzeedijk en de concept-Nota van Uitgangspunten voor de planontwikkeling van Nieuw-Oost eerste fase. Het rapport is toegezonden aan de daartoe aangewezen adviseurs. Voor de goede orde dient vermeld te worden dat het concept-rapport Sanering Diemerzeedijk door de provinciale werkgroep vrijgegeven is voor deze inspraakprocedure, zonder dat zij zelf al een standpunt erover ingenomen heeft. Afschriften van alle ontvangen reacties zullen onverwijld aan uw Commissie worden toegezonden.

De richtlijnen van het MER, vastgesteld op 19 juli 1983, en de aanvulling van de richtlijnen, d.d. 1 december 1987, zijn als bijlagen in de samenvatting van het rapport opgenomen. Op 5 juli vindt er een openbare zitting plaats over het Milieu-effectrapport en de Nota van Uitgangspunten. Hiervan zal u het verslag worden toegezonden. De nadere procedure is aangegeven in bijgaand overzicht.

Indien er bij uw Commissie behoefte mocht bestaan aan meer basismateriaal dan verzoeken wij u contact op te nemen met de heer J.W. Vermeulen, voorzitter van de werkgroep MER Nieuw-Oost, telefoon 020-596.3651.

Het College ziet met belangstelling het toetsingsrapport van het Milieu-effectrapport Nieuw-Oost tegemoet.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

secretaris,

burgemeester,

gemeente Amsterdam

secretarie, amstel 1
1011 PN amsterdam
telefoon 020-552.9111
postbus 202
1000 AE amsterdam

 Commissie voor de milieu-effectrapportage	
Ingekomen:	5 AUG. 1988
Nr:	1004-00 Sc/Sf
Dossier:	112-254

behandelend ambtenaar
mw. M.J. Pruijt
afdeling
Milieuhygiëne
telefoon
020/552.2221
nummer
MH'88-97/9
uw brief kenmerk
U 453-88/Sc/ao/112-236

Aan de Voorzitter van de Commissie
milieu effect rapportage
de heer H. Cohen

Postbus 2345
3500 GH UTRECHT.

onderwerp MER Nieuw-Oost

bijlagen (8)

datum 3 AUG. 1988

In antwoord op uw brief van 4 juli 1988 berichten wij u het volgende. Tijdens de hoorzitting over het MER Nieuw-Oost is toegezegd, dat de mogelijkheid tot het indienen van inspraakreacties met een maand verlengd wordt tot 15 augustus 1988. In dat kader en om u de gelegenheid te geven, uw toetsingswerkzaamheden met zorgvuldigheid uit te voeren, zien wij graag uw toetsingsadvies over het MER omstreeks 15 september 1988 tegevoet.

- ./.
- Inmiddels is door ons bijgaande advertentie geplaatst, waarin wordt meegedeeld dat de tervisielegging duurt tot het einde van de termijn waarbinnen beroep kan worden ingesteld tegen het besluit en dat de periode voor het indienen van bezwaar is verlengd tot 15 augustus.
- ./.
- Bijgaand sturen wij u de bij ons tot nu toe binnengekomen inspraakreacties, die afkomstig zijn van de volgende personen en organisaties:
- Rob Gerits, Preangerstraat 62, 1095 HC Amsterdam;
 - Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht;
 - Holland Sport Boat Centre B.V., Zuiderzeeweg 2, 1095 KG Amsterdam;
 - Platform Welzijnswerk en Huisvesting Amsterdam, Binnenkadijk 232, 1018 ZJ Amsterdam;
 - Stichting Milieucentrum Amsterdam i.o., Pesthuislaan 2, 1054 RL Amsterdam;
 - Burgemeester en Wethouders van Diemen, Postbus 191, 1110 AD Diemen;
 - Bewonersgroep Oostelijk Havengebied, Javakade 21, 1019 BK Amsterdam.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

secretaris

burgemeester

- c.c.: - Vz. Proj.gr. Zeeburg/Nieuw-Oost
- Vz. Begeleidingscie. MER Nieuw-Oost
- D.R.O./J.H. van Staveren, afd. Milieu

BIJLAGE 3

Samenstelling van de werkgroep van de Commissie

De werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage welke het onderhavige toetsingsadvies over de inhoud van het milieu-effectrapport woningbouwlocatie Amsterdam-Nieuw Oost (eerste fase Zeeburg) heeft opgesteld, staat onder voorzitterschap van dr. H. Cohen.

In de werkgroep hebben zitting:

- drs. J.A. van den Berg te Zeist
- ir. H.S. Buijtenhek te Deventer
- prof.dr.ir. E.W. Bijker te Maassluis
- drs. W.J. ter Keurs te Voorschoten
- dr.ing. A. von Meier te Nieuw-Vennep
- dr. H. Nieboer te de Bilt
- ir. T.F. Risselada te 's Gravenhage
- dr.ir. N.P.H.J. Roorda van Eijsinga te Delft
- prof.mr. J. Wessel te Noordwijk

Drs. J.J. Scholten treedt op als secretaris van de werkgroep.

BIJLAGE 4

LIJST VAN INSPRAAKREACTIES

nr.	Datum	Persoon of Instantie	Datum van ontvangst Cie m.e.r.
<u>Openbare zitting (hoorzitting)[1]</u>			
H 1	05.07.88	Dhr. Velders	25.07.88
H 2	05.07.88	Dhr. Mentholt, namens Wijkopbouw Indische buurt	25.07.88
H 3	05.07.88	Dhr. Griffioen	25.07.88
H 4	05.07.88	Dhr. Oevers	25.07.88
H 5	05.07.88	Dhr. Stolte	25.07.88
H 6	05.07.88	Dhr. Salm, namens de Vereniging voor behoud van het IJsselmeer	25.07.88
H 7	05.07.88	Mw. Den Boef	25.07.88
<u>Schriftelijke inspraakreacties</u>			
S 1	30.06.88	T.Hoevers te Amsterdam-Nieuwendam	25.07.88
S 2	08.07.88	Rob Gerits te Amsterdam	05.08.88
S 3	12.07.88	Stichting Natuur en Milieu te Utrecht	05.08.88
S 4	12.07.88	Holland Sport Boat Centre BV te Amsterdam	05.08.88
S 5	13.07.88	Platform Welzijnswerk en Huisvesting Amsterdam	05.08.88
S 6	14.07.88	Stichting Milieucentrum Amsterdam i.o. te Amsterdam	05.08.88
S 7	12.07.88	Gemeente Diemen	05.08.88
S 8	13.07.88	Bewonersgroep Oostelijk Havengebied te Amsterdam	05.08.88
S 9	08.08.88	Provinciale Milieufederatie, Contact Milieube-	19.08.88

1 De hieronder vermelde namen van sprekers zijn overgenomen uit het verslag van de openbare zitting, dat is gemaakt door de gemeente Amsterdam. De indruk bestaat, dat enkele van deze namen niet geheel correct gespeld zijn. (Vergelijk bijvoorbeeld de inspreker van H4 - S1).

scherming Noord-Holland te Zaandam

S10	11.08.88	Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer te Edam	19.08.88
S11	?	K. Velders te Amsterdam	19.08.88
S12	11.08.88	Stichting Wijkopbouworgaan De Buurtwinkel, Indische Buurt te Amsterdam	19.08.88
S13	15.08.88	Centrale Dorpenraad Landelijk Noord te Ransdorp	24.08.88
S14	13.08.88	Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie, Ministerie van Landbouw en Visserij te Haarlem	02.09.88
S15	01.09.88	De Regionale Inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne voor Noord-Holland te Haarlem	05.09.88
S16	16.08.88	De Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat in Noord-Holland te Haarlem	08.09.88

OVERIGE MEER GEDETAILLEERDE OPMERKINGEN OVER HET MER

In deze bijlage wordt nader inhoud gegeven aan hoofdstuk IV van het advies van de Commissie. Het betreft de volgende meer gedetailleerde opmerkingen.

1. De presentatie van de figuren, tabellen en kaarten in het MER vertoont veel tekortkomingen die afbreuk doen aan de leesbaarheid en de begrijpelijkheid van de daarin gepresenteerde informatie. Zo ontbreekt in een groot aantal kaarten de schaal aanduiding en is bij andere kaarten geen legenda of titel aanwezig. Sommige tabellen zijn zo sterk verkleind dat zij moeilijk leesbaar zijn. Hieronder zijn een aantal van deze onjuistheden en onduidelijkheden aangehaald:
 - figuren 4.2.17 en 4.2.18 in deel 2: niet compleet, diepteschaal ontbreekt, zo ook een verwijzing;
 - figuur 4.3.2 in deel 2: legenda en schaal ontbreken;
 - tabel 4.4.4, tabel 5.4.1₃ in deel 2 en tabel 4 van deel 1: immissies $\mu\text{g}/\text{m}^3/\text{uur}$ moet zijn $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
 - tabel op blz. 209 van deel 2: concentratie in $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ moet zijn $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
 - tabel 5.4.3 van deel 2: concentraties in g/m^3 zijn onjuist;
 - tabel 4.7.3 van deel 2: legenda en schaal ontbreken;
 - tabellen op blz. 345, 454, 456 van deel 2 zijn bijna onleesbaar;
 - tabel 4B in deel 4: O-model en waarneempunten zijn niet nader toegelicht en dus onduidelijk;
 - tabel 2 in deel 4: CO en NO_x concentraties in $\mu\text{g}/\text{m}^3/\text{uur}$ moet zijn in $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
 - in figuur 23 in deel 4 lijken de symbolen voor Diemerzeedijk en IJ-meer te zijn verwisseld;
 - figuur 1 in deel 4 is onjuist. Zeeburg is immers niet aangegeven;
 - in deel 2 wordt op de tabel op blz. 186 verwezen naar de locaties A en B die te vinden zouden zijn in fig. 4.3.3. In de betreffende figuur zijn zij echter niet aangegeven;
 - de tekst van de tweede en derde alinea van par. 4.3.4.1.5, blz. 189 van deel 2 betreffende de normen van het gebruik van viswater is met elkaar in tegenspraak;
 - het in paragraaf 4.3.4.2.3 van deel 2 opgegeven gehalte chloride (200 à 300 mg Cl/l) is in tegenspraak met de gehalten in tabel 4.3.3 op blz. 180;
 - onderaan blz. 398 van deel 2 is vermeld dat het chloride gehalte in het Marker- en IJ-meer is toegenomen. Op blz. 397, in de derde alinea staat echter dat het chloride-gehalte in het IJ-meer sinds 1978 is gedaald;
 - fig. 3.5 van deel 2: legenda ontbreekt;
 - fig. 4.2.6 van deel 2: schaal ontbreekt;
 - op blz. 103 van deel 2 staat dat de stromingsrichting en het isohypsenpatroon (van het eerste watervoerende pakket) zijn aangegeven in fig. 4.2.11. Deze figuur geeft echter alleen een indicatie van de stroomrichting van het freatisch grondwater;

- in deel 4 van het MER op blz. 105 staat dat in fig. 27 van dit deel de scores 1 tot en met 6 zijn aangeduid; zij zijn echter niet te vinden in de betreffende figuur;
 - de inhoudsopgave van hoofdstuk 4.4.2 (deel 2) op blz. 195 komt niet overeen met de feitelijke paragraafindeling van dit hoofdstuk op blz. 203 tot en met blz. 211.
2. Tijdens de hoorzitting op 5 juli 1988 kwam het punt naar voren dat een naamsverwarring bestaat over het geografische begrip "Zeeburg". In het MER wordt de naam Zeeburg gebruikt voor de eerste fase van het plan Nieuw Oost. Het omvat de eerste fase van deze geplande woningbouwlocatie in het IJ-meer. Daarnaast wordt de naam Zeeburg ook gebruikt voor het IJ-eiland waarop de RI-Oost is gelegen (zie o.a. het gebruik van de naam Zeeburg op blz. 93 par. 4.2.4.1.6 van deel 2 van het MER). Deze naamsverwarring heeft o.a. bij verschillende tuinhuisbezitters op het IJ-eiland misverstanden opgeroepen ten aanzien van de planvorming over Zeeburg als eerste fase van Nieuw Oost[1].
3. De cijfers over de aantallen te realiseren woningen in het plan Zeeburg en over de oppervlakten van Zeeburg en Nieuw Oost, alsook de cijfers over de te realiseren arbeidsplaatsen in Zeeburg lopen nogal uiteen in de verschillende delen van het MER en eerder verschenen documenten. Hieronder zijn de verschillende cijfers bijeen gezet.

Aantal woningen in het plan Zeeburg:

- Samenvatting, deel 1 van het MER, blz. 7 en Zeeburg, eerste fase, deel 4 van het MER, blz. 7 en 11: 10.000 woningen[2].
- Zeeburg, eerste fase, deel 4 van het MER, blz. 11 bij optelling van de aantallen voor de plangebieden A tot en met D: 10.600 woningen.
- Concept-Nota van Uitgangspunten, blz. 26 : 6.000 à 10.000 woningen.
- Streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied van 1987, blz. 504: 7.000 à 10.000 woningen[3].
- Structuurplan Amsterdam van 1985, blz. 505: 7.000 woningen.

Oppervlakte plangebied Nieuw Oost en Zeeburg:

- MER, hoofdrapport, deel 2, blz. 35: Nieuw Oost 696,3 ha.
- Concept-Nota van Uitgangspunten, blz. 59: Nieuw Oost 880 ha.
- MER, Zeeburg eerste fase, deel 4, blz. 11: Zeeburg 325,1 ha.
- Concept-Nota van Uitgangspunten, blz. 59: Zeeburg 296 ha.

Arbeidsplaatsen Zeeburg, eerste fase:

- Samenvatting, deel 1 van het MER, blz. 17: 7.000
- Hoofdrapport, deel 2 van het MER, blz. 42: 8.500

1 Bijlage 4, inspraakreacties nrs. H1, H7, S11, S13.
 2 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, vervolgblad 1.
 3 Zie ook Bijlage 4, inspraakreactie nr. S14, vervolgblad 1.

Al deze verschillende cijfers maken het de lezer niet gemakkelijk. De vraag rijst: welke van deze getallen moeten aangehouden worden?

4. In de delen 1 en 4 van het MER op respectievelijk blz. 25 en 63 zijn tabellen gegeven voor de afvoermogelijkheden van de verschillende klassen van verontreinigde grond. Daarin staat aangegeven dat één van deze afvoermogelijkheden van verontreinigde grond waarvan de verontreiniging valt binnen de WCA-grens is gelegen in afvoer naar het buitenland. De vraag kan gesteld worden in hoeverre is deze mogelijkheid reëel? In dezelfde tabellen wordt een onderscheid gemaakt "storten op stortplaats" en "storten op IBC-stortplaats". Met het oog op het feit dat alle stortplaatsen dienen te voldoen aan de IBC-criteria, lijkt dit onderscheid overbodig te zijn.

5. Luchtverontreiniging ten gevolge van het wegverkeer (deel 2, hoofdstuk 4.4.2)

Emissiefactoren (par. 4.4.2.3)

- De NO_x -emissie zal in de toekomst zeker dalen.
- Keuze van NO_x en CO niet op grond van persistentie (CO is het meest persistent). Het zijn kwantitatief de belangrijkste bestanddelen van uitlaatgassen (afgezien van CO_2 en H_2O) en zijn schadelijk voor mens en milieu.

Grenswaarden (par. 4.4.2.5)

- Voor buitenwegen geldt als grenswaarde $135 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{NO}_2$ als 98-percentiel van uurwaarden en $6 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{CO}$ als 98-percentiel van 8-uurwaarden. SO_2 en Pb zijn juist. Er bestaan ook grenswaarden voor benzeen en BaP.

Vergelijking van de bijdrage aan het wegverkeer aan NO_2 en CO-concentraties met de daarvoor geldende grenswaarden (par. 4.4.2.6)

- De zin onderaan blz. 209 moet luiden: "De emissies van NO_x bestaan grotendeels uit NO, dat in de atmosfeer voor een deel wordt omgezet in het meer schadelijke NO_2 (30-50%)."
- Het verband tussen NO_x en NO_2 is wel te geven. Vergelijk laatste (niet afgemaakte zin) onderaan blz. 207. Wel moet men hier de achtergrondconcentraties van ozon en oxidant per windrichting kennen.
- De vergelijking moet worden gemaakt tussen de berekende 98-percentielen en de grenswaarden.

$$\begin{aligned} \text{Zo is } 98\text{-perc. } \text{NO}_2 &= 2,3 * \text{ jaargemiddelde concentratie} \\ 98\text{-perc. } \text{CO} &= 2,8 * \text{ jaargemiddelden conc.} + 0,8 \mu\text{g}/\text{m}^3. \end{aligned}$$

6. Effecten van de omgeving op Nieuw Oost (met betrekking tot lucht) (deel 2, paragraaf 5.4.2.2)

- Vergelijking van 98-perc. met grenswaarden is wel mogelijk. Vergelijking van verkeersbijdragen met achtergrondconcentraties is onjuist. Zo wordt met een achtergrondwaarde van $60 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{NO}_2$ de grenswaarde voor het 98-percentiel al overschreden. Ook dicht bij de weg zal de grenswaarde voor NO_2 worden overschreden bij een achtergrondwaarde van $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$.
- Omrekening naar concentratie van andere verbindingen dan NO_x en CO is eenvoudig uit te voeren uit de verhouding van de emissiefactoren.

- Door de concentraties aan de rand van de aangrenzende woonbebouwing of in kwetsbare gebieden te berekenen, kunnen de alternatieven (nulsituatie, Zeeburg, Nieuw-Oost) met elkaar vergeleken worden.

7. Bodem, hydrologie en grondwater (hoofdstuk 4.2 van deel 2)

- par. 4.2.1, blz. 71, 2e alinea; hoe dik is deze "bodem"? Het begrip "bodem" lijkt hier verkeerd gebruikt te zijn. Wordt hier inderdaad bedoeld de gehele holocene laag? Verwarring kan optreden bij het lezen van par. 4.2.3 waar het begrip "bodem" in de gangbare zin wordt gehanteerd.
- fig. 4.2.2, blz. 74: wat is de horizontale schaal?
- par. 4.2.2.1, blz. 75: tweede gedachtenstreepje van boven: De term "Eemlaagjes" lijkt een verkeerde benaming, want deze laagjes behoren niet meer tot de Eemformatie. Een betere aanduiding is: kleihoudende zandlaag (zie de boringen op blz. 21 van literatuurverwijzing 31 uit de literatuurlijst, hoofdstuk 9 van deel 2 van het MER).
- tabel 4.2.1, blz 82: waar zijn deze boringen genomen? Dat had op een overzichtskaartje aangeduid moeten zijn.
- par. 4.2.5, blz. 97: In deze paragraaf had ook vermeld moeten zijn dat wijziging van het grondwaterregime in de omgeving plaats vindt en dat daling van stijghoogte in het eerste watervoerende pakket optreedt.
- fig. 4.2.8, blz. 96: de horizontale schaal ontbreekt. Wat betekent (richting Amsterdam)?
- par. 4.2.5.1, blz. 97: de diepte van het eerste watervoerende pakket klopt niet met de informatie in fig. 4.2.8 op blz. 96. De werkelijke diepte volgens fig. 3.1, blz. 22 van literatuurverwijzing 31 uit de literatuurlijst, hoofdstuk 9, deel 2 van het MER is ca. 10-18 m onder NAP. Het lijkt beter als in par. 4.2.5.1 had gestaan: "...deze laag begint op een diepte van ca. 10 m en heeft een dikte van ongeveer 8 m".
- par. 4.2.5.1, blz. 99, eerste regel: ook deze diepte klopt niet; volgens fig. 3.1, blz. 22 van literatuurverwijzing 30 van hoofdstuk 9, deel 2 van het MER moet deze laag beginnen op ca. 25 m diepte en zich minimaal tot 50 m uitstrekken.
- fig. 4.2.8, blz 96: had beter vervangen kunnen zijn door fig. 3.1, blz. 22 van literatuurverwijzing 30.
- Omdat fig. 4.2.10 op blz. 100 is overgenomen uit literatuurverwijzing 31, blz. 24 van dat rapport, had de eerste alinea van par. 4.2.5.2 op blz. 99 een verwijzing naar dat rapport moeten bevatten.
- par. 4.2.5.2, blz. 101, derde en vierde regel van boven: III lijkt IV te moeten zijn, want verderop wordt IV als watervoerend pakket aangegeven. Of behoren III en IV tot het eerste watervoerende pakket? Het lijkt waarschijnlijk dat de zin als volgt zou moeten luiden: "... (holocene) lagen infiltreert naar III".
- par. 4.2.5.3, blz. 101: Er is sprake van twee inzijsgebieden ten noorden van Muiden, kaart 3248 GRM 44 uit literatuurverwijzing 87 van hoofdstuk 9, deel 2 van het MER laat echter maar één inzijsgebied zien.
- par. 4.2.5.3, blz. 101: de titel "eerste zandlaag" lijkt onjuist te zijn. De paragraaf gaat over het eerste watervoerende pakket en niet alleen over de eerste zandlaag.
- par. 4.2.5: het gebruik van de termen "eerste, tweede en derde zandlaag" en "eerste en tweede watervoerende pakket" zaaien verwarring omdat niet

- steeds duidelijk is wat bedoeld is (zie ook blz. 20 eerste alinea van deel 1 (samenvatting) van het MER).
- par. 4.2.5.3, blz. 103, laatste alinea: welk onderzoeksrapport wordt hier bedoeld? De berekening is niet in literatuurverwijzingen 87 en 31 terug te vinden, terwijl in literatuurverwijzing 30 een poriesnelheid van 1,3 m/jr wordt genoemd.
 - par. 4.2.5.4, blz. 105, bovenaan: hoe breed is dat deel van het IJmeer? Overigens is het maar zeer de vraag of in dat deel dezelfde doorlatendheid en begininformaties aanwezig zijn als ter plaatse van het terrein van de brandplaats. Ten eerste zijn daar geen boringen verricht en ten tweede laten de boringen die in de buurt zijn verricht een sterk wisselende grondlagenopbouw zien (zie blz. 21 en 22 van literatuurverwijzing 31).
8. Effecten van het planalternatief Nieuw Oost op de milieucomponent bodem (hoofdstuk 5.2. van deel 2)
- par. 5.2.1.4, blz. 356, eerste alinea: "samendrukkingsconstante" is in dit verband een ongebruikelijke term. Beter lijkt deze te vervangen door: "weerstand tegen verticale stroming". De k-waarde betreft de verticale doorlatendheid.
9. Effecten van het planalternatief (Nieuw Oost) op de milieucomponent water (hoofdstuk 5.3 van deel 2)
- par. 5.3.1.1, blz. 387, tweede alinea, 18e regel: figuur 5.3.2 moet zijn fig. 5.3.1; zo ook blz. 391, tweede alinea derde regel.
 - par. 5.3.1.1, blz. 387, tabel onder aan blz.: waar staat de berekening?
10. Leemten in kennis bij effectvoorspelling van Nieuw Oost (hoofdstuk 7.5 van deel 2)
- par. 7.5.2, blz. 499: aan deze paragraaf zou moeten worden toegevoegd "de effecten van nieuwe polderbemaling/lozing waterbezwaar met name met betrekking tot de directe omgeving van Amstelland/Buiten IJ - IJmeer.
11. Waterbeheersing (par. 2.3.5 van deel 4)
- blz. 17: in de tweede alinea staat dat het maaiveld in geval van lozing op het IJmeer in het ophoogplan met 0,5 m verhoogd moet worden. In par. 5.3.1.4, blz. 395 van deel 2 staat: de effecten van het uitslaan op het debiet van het Buiten IJ/IJmeer als zeer gering zijn aan te merken. Waarom is een maaiveldverhoging dan nodig?
12. Vervoer van gevaarlijke stoffen over het ARK en via de Oranjesluizen (par. 3.8.4 van deel 4)
- blz. 51: het overzicht van het soort stoffen en van de aard van de scheepvaartbewegingen wordt niet gegeven in het hoofdrapport.
13. Beoordeling van de effecten van hoofdonderdelen van het initiatief op het milieu, vergeleken met de uitgangssituatie (par.4.2 van deel 4)

- blz. 77, zesde regel van boven: het gaat in dit deel van het MER niet om Nieuw Oost, maar om Zeeburg.

14. Literatuurverwijzingen en literatuurlijst (deel 4)

- In deel 4 is geen literatuurlijst opgenomen. Literatuurverwijzingen ontbreken dan ook.

15. Beschrijving huidige milieu en de ontwikkeling ervan zonder de aanleg van Nieuw Oost: Bodem en grondwater (par. 4.2 van deel 1)

- blz. 20, tweede alinea: hier is sprake van de vuilstort Diemerzeedijk. Moet dit niet de brandplaats Diemerzeedijk zijn? Overigens wordt op blz. 28 van literatuurverwijzing 31 in hoofdstuk 9 van deel 2 van het MER een snelheid van 0,23 m/jr genoemd en niet 20 cm/jr zoals in deze passage van de samenvatting.
- blz. 20, vierde alinea: vergelijk de hier vermelde snelheid van ongeveer 5 m/jr met de op blz. 29 van literatuurverwijzing 31 in hoofdstuk 9 van deel 2 van het MER gegeven cijfers van 1,5-4,5 m/jr.

16. Ontwikkeling van het milieu bij aanleg van Zeeburg/Nieuw Oost: Bodem en grondwater (par. 5.2. van deel 1)

- blz. 53, tweede alinea van par. 5.2, vierde en vijfde regel: het gedeelte tussen haakjes moet als volgt luiden "(zuidwestelijk deel van de polder een polderpeil van 2,3 m -NAP, noordoostelijk deel van de polder een polderpeil van 3,3 m -NAP)".